

AGENTSCHAP NATUUR & BOS

Vlaamse overheid

Adviezen en Vergunningen
Vlaams-Brabant en Limburg
Diestsepoort 6 bus 75
3000 LEUVEN

T 016 66 63 00

aves.vbr.anb@lne.vlaanderen.be

Mevrouw Samanta Delafaille
VLM de Merode

Cardijnlaan 1
2200 Herentals

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk <i>17-01915</i>	bijlagen
23/03/2017		CVL-16-015211-VB	
vragen naar/e-mail		telefoonnummer	datum
Chris Van Liefferinghe		0166 63 16	05 APR 2017
Aves.vbr.anb@lne.vlaanderen.be			

Betreft: Passende Beoordeling LIP Poort Scherpenheuvel

Geachte mevrouw,

In het pre-advies van ANB van 30/1/2017 met kenmerk 16-15211-VB – 17-00480 met betrekking tot de inrichting van het onthaal in het centrum van Scherpenheuvel-Zichem, de ontwikkeling van Zichem als belangrijke historische en recreatieve aantrekkingspool en het verbinden van Scherpenheuvel met het omliggende gebied De Merode via trage wegen werd aangegeven dat het Agentschap Natuur en Bos akkoord is met de conclusie dat de maatregelen van Poort Scherpenheuvel een niet-significant negatief effect zullen hebben op de aangemelde habitats en soorten van de Speciale Beschermingszone, maar dat het ANB enkele opmerkingen meegaf zodat deze konden meegenomen worden in de verdere uitwerking van het project. In reactie op dit pre-advies en meer bepaald de bijkomende opmerkingen, werd op 23/3/2017 door VLM bijkomende duiding gegeven. Deze opmerkingen worden door VLM hieronder verder toegelicht :

- Inrichting in functie van kamsalamanders : deze maatregelen zijn uiteindelijk niet weerhouden wegens gebrek aan cofinancierende partners, wat een noodzakelijke randvoorwaarde is voor landinrichting. Wel wordt in het laatste landinrichtingsplan van de Merode (in opmaak) maatregelen genomen ifv kamsalamander ter hoogte van de Langdonken in Herselt. Voor deze zone werden wel cofinancierders gevonden.
- Opm 1. 2.7.2 Er wordt geen kantopsluiting voorzien voor de wandelweg.
- Opm. 2 2.5.1 a en b Het wandelpad zal effectief op de veiligheidsdijk liggen.
- Opm. 3 3.6.1 De aanleg van een nieuwe brug is effectief voorzien en besproken met Frank Saey (beschrijving in het LIP, pag 54, 3.6.1 deel 6f)

Het ANB geeft aan dat met het uitblijven van de inrichtingsmogelijkheden voor kamsalamander in de omgeving van de Demerbroeken en de werken in de waterplas met helofytenzone in de omgeving van de Maagdentoren dit een gemiste kans vormt voor de realisatie van geschikt leefgebied voor kamsalamander binnen SBZ-H Demervallei. ANB geeft aan dat deze inrichtingswerken ook deel kunnen uitmaken van een ISN project (Investeringssubsidie Natuur). De middelen van deze subsidie kunnen worden aangewend voor concrete realisaties op het terrein (eenmalige inrichtingswerken, natuurontwikkelingswerken, achterstallig beheer...) waarbij invulling wordt gegeven aan de realisatie van de natuurdoelen en acties 2020. Mogelijks liggen hier nog wel mogelijkheden voor bijkomende financiering. Desalniettemin wordt met de maatregelen ter hoogte van Langdonken in Herselt voorzien in het Landinrichtingsplan van de Merode wel een bijdrage geleverd aan de gestelde natuurdoelen rond kamsalamander (interferentie met deelgebied 11 omgeving Molenheide SBZ Demervallei en tevens met deelgebied 6 Langdonken SBZ-H Grote Nete). De overige opmerkingen werden opgenomen in het Landinrichtingsproject.

Het Agentschap voor Natuur en Bos stelt hiermee vast dat de vergunningsplichtige activiteit, het plan of programma geen betekenisvolle aantasting impliceert voor de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszone. Het Agentschap voor Natuur en Bos verklaart zich akkoord met de conclusies uit de passende beoordeling.

De passende beoordeling wordt **gunstig** geadviseerd.

Hoogachtend,

Jeroen Nachtergaele
Wnd. Afdelingshoofd AVES
Agentschap voor Natuur en Bos

AGENTSCHAP NATUUR & BOS

Vlaamse overheid

Adviezen en Vergunningen
Vlaams-Brabant en Limburg
Diestsepoort 6 bus 75
3000 LEUVEN

VLM de Merode
Cardijnlaan 1
2200 Herentals

T 016 66 63 00

aves.vbr.anb@lne.vlaanderen.be

uw bericht van

Samanta Delafaille

vragen naar/e-mail

Sofie Longueville

aves.vbr.anb@lne.vlaanderen.be

uw kenmerk

ons kenmerk

16-15211-VB

telefoonnummer

0493 31 03 08

bijlagen

17-00480
datum
30 JAN 2017

Betreft: preadvies ontwerp landinrichtingsplan 'Poort Scherpenheuvel' – passende beoordeling

Onderwerp

Het project Poort Scherpenheuvel bevindt zich op het grondgebied Scherpenheuvel-Zichem. De projectdoelstellingen van het landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel hebben betrekking op:

- De inrichting van het onthaal in het centrum van Scherpenheuvel;
- De ontwikkeling van Zichem als belangrijke historische en recreatieve aantrekkingspool;
- Het verbinden van Scherpenheuvel met het omliggende gebied de Merode via trage wegen en (trage) bedevaartswegen, waarbij o.a. een verbinding ontstaat tussen Scherpenheuvel, Zichem en (poort) Averbode, maar ook in de andere windrichtingen.

Datum van ontvangst

5/12/2016

Situering

Het project bevindt zich op het grondgebied Scherpenheuvel-Zichem.

Aanvrager

Naam Vlaamse Landmaatschappij – Regio Oost – zetel Antwerpen

Adres Cardijnlaan 1, 2200 Herentals

Beschermingsstatus

Het project overlapt met Speciale Beschermingszones, waaronder het habitatrictlijngebied BE2400014 'Demervallei' en het vogelrichtlijngebied BE 'De Demervallei'. De maatregelen omvatten een aantal lijnvormige recreatieve infrastructuren. De overlap van deze lijnvormige infrastructuren met het vogelrichtlijn- en het habitatrictlijngebied is respectievelijk 2,5 km en 0,74 km. Naast de aanleg/ontsluiting van trage wegen zijn er ook een aantal vlakvormige maatregelen voorzien. Het overlap van de vlakvormige maatregelen met het vogelrichtlijn- en habitatrictlijngebied bedraagt respectievelijk 7,93 ha en 1,68 ha.

Rechtsgrond

Dit advies wordt verstrekt door het Agentschap voor Natuur en Bos op basis van de volgende wetgeving:

- Artikel 36ter natuurdecreet van 21 oktober 1997 (in het kader van passende beoordeling)
- Artikel 90 bis Bosdecreet van 13 juni 1990 (in het kader van ontbossing)

Bespreking passende beoordeling

Uit de beschrijving van alle maatregelen en hun mogelijke impact op het habitatrictlijngebied en de zoekzones wordt geconcludeerd dat deze, mits het in acht nemen van de beschreven milderende maatregelen, geen significante aantasting van de natuurlijke kenmerken van het habitatrictlijngebied zullen veroorzaken.

Hoewel het Agentschap voor Natuur en Bos akkoord is met de conclusie dat de maatregelen van poort Scherpenheuvel een niet-significant negatief effect hebben op de aangemelde habitats en soorten van de speciale beschermingszone, wenst het Agentschap wel te duiden dat het voorliggende landinrichtingsproject een unieke kans biedt voor de realisatie van aanleg/herstel van geschikt leefgebied voor de kamsalamander.

In een voorgaand preadvies (kenmerk PB/CVL/15/837) werd reeds gevraagd om rekening te houden met enkele bijkomende aspecten, waaronder de aanwezigheid van kamsalamander in de omgeving van de Demerbroeken (graven van poelen en voorzien van KLE's), de herinrichting van de ijskelder in de omgeving van de Maagdentoren in functie van de optimalisatie als overwinteringsplaats voor vleermuizen en de werken in de waterplas met helofytenzone in de omgeving van de Maagdentoren. Deze aspecten zijn in het huidige landinrichtingsproject verder uitgewerkt op uitzondering van de herinrichting van de waterplas en het aanleggen van nieuwe poelen voor Kamsalamander.

Het ANB wenst te benadrukken dat het voorliggende landinrichtingsplan een belangrijke kans biedt voor de realisatie van aanleg/herstel van geschikte leefgebied voor de kamsalamander, een doelsoort van de Speciale Beschermingszone Demervallei. Voor deze soort wordt er binnen het SBZ gestreefd naar populaties in 5 deelgebieden, waaronder het deelgebied Demerbroeken gelegen binnen het projectgebied. Om geschikte leefgebieden te bekomen wordt gestreefd naar:

- 1) Voldoende waterhabitats: telkens een cluster van minstens 3 geschikte poelen van verschillende diepte;
- 2) Kwaliteit van het waterhabitat: voor de soort geschikte abiotische en biotische omstandigheden: visvrije poelen zonder inspoeling van nutriënten. De poelen hebben voldoende diepe zones, opdat ze niet droogvallen voor augustus, en zijn bereikbaar voor bestaande populaties;
- 3) Kwaliteit van het landhabitat: Kleinschalig landschap met opgaande vegetatie in nabijheid van waterhabitat

De realisatie van een cluster van 3 nieuwe poelen op verschillende diepte zou bijgevolg een grote meerwaarde kunnen betekenen voor het bereiken van de doelstellingen van het SBZ. In die context wijzen we ook op de mogelijkheid tot inschakelen van Investeringssubsidies Natuur (<https://www.natura2000.vlaanderen.be/project/oproep-investeringssubsidie-natuur-2017>).

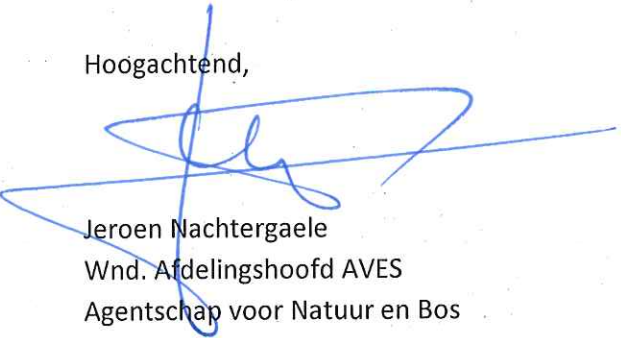
Bespreking ontwerp landinrichtingsplan

Het Agentschap voor Natuur en Bos geeft ook nog onderstaande opmerkingen mee, opdat deze kunnen worden meegenomen in de verdere uitwerking van het project.

1. 2.7.2 Wandelwegen op dijken: voor het gedeelte ten noorden van het station wijkt het wandelpad af van de veiligheidsdijk voor Sigma, die komt daar dichterbij de woningen te liggen. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft eerder het standpunt ingenomen akkoord te zijn met een overstroombare wandeldijk, zoals beschreven in de nota. Het gebruik van porfiersteenslag op dit traject is desondanks de ligging in open grasland gepast omwille van het intensieve gebruik als alternatief traject voorzien voor het pad langs de E. Claesstraat en de ligging in een overstroombare vallei. Het Agentschap wenst wel mee te delen dat een kantopsluiting hier bij voorkeur niet gewenst is.
2. Het wandelpad – gedeelte 2.5.1a en b loopt niet samen met het voorziene traject voor de veiligheidsdijken voor Sigma. Het traject van de veiligheidsdijken is weliswaar ook nog indicatief. Om de impact op de natuurwaarden te beperken is het van belang dat dat het wandelpad op de veiligheidsdijk wordt voorzien. De exacte locatie van deze veiligheidsdijk kan dan later nog bepaald worden.
3. Wandelpad langs Doodbroek – maatregel 3.6.1
Het wandelpad stopt momenteel halverwege de dijk. Het Agentschap voor Natuur en Bos is echter vragende partij om het wandelpad hier te laten doorlopen tot over de Laarbeek, door middel van een nieuw aan te leggen brug. Hiervoor dient contact opgenomen te worden met ANB-terreinbeheer, meer specifiek regiobeheerder Hageland & Demervallei Frank Saey (frank.saey@lne.vlaanderen.be).

Het Agentschap voor Natuur en Bos wenst betrokken te blijven in de verdere ontwikkelingen van het project.

Hoogachtend,

Jeroen Nachtergaele
Wvd. Afdelingshoofd AVES
Agentschap voor Natuur en Bos

Landinrichtingsproject de Merode – Poort Scherpenheuvel

Informatiedocument inzake projectontwikkeling in vogel- en habitatrictlijngedieden in navolging van Artikel 6 van de Habitatrictlijn ¹ en van het decreet Natuurbehoud ²

Het betrokken “Natura 2000”-gebied is:

- 1. Een SBZ-V uit hoofde van de vogelrichtlijn: De Demervallei**
- 2. Een uit hoofde van de habitatrictlijn voorgesteld gebied van communautair belang, verder SBZ-H genoemd: BE2400014, Demervallei**

Aard van het project : Landinrichting

Stand van het project : eindvoorstel landinrichtingsplan

Projectinstanties + adres :

Opdrachtgever: Vlaamse Landmaatschappij- Regio Oost- zetel Antwerpen,
Cardijnlaan 1, 2200 Herentals

Technische uitwerking: Vlaamse Landmaatschappij Regio Oost- zetel Antwerpen,
Cardijnlaan 1, 2200 Herentals

Contactpersonen:

Samanta Delafaille (VLM)

Tel : 014 25 83 37

Fax : 014 25 83 99

E-mail : samanta.delafaille@vlm.be

Chris Van Liefferinge (ANB Vlaams-Brabant)

Tel : 016 66 63 16

Fax : 016 66 63 05

Email: chris.vanliefferinge@l@lne.vlaanderen.be

Datum: november 2016

¹ Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna.

² Decreet van 21 oktober 1997 betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu (B.S., 10 januari 1998), zoals gewijzigd door de decreten van 18 mei 1999 (B.S., 23 juli 1999) en van 19 juli 2002 (B.S., 31 augustus 2002)

1. SPECIFICATIE VAN DE BETROKKEN SBZ's

1.1. Vogelrichtlijngebied 'De Demervallei' (nr 23)

De op bijlage 23 van het besluit van de Vlaamse Executieve van 17 oktober 1988³ aangegeven zone gelegen in de gemeenten Aarschot, Diest, Halen, Hasselt, Herk-de-Stad, Herselt, Lummen, Scherpenheuvel-Zichem, bekend onder de naam "De Demervallei." En met een oppervlakte van 6457 ha.

Dit gebied heeft gebiedscode 3.16 en volgnummer 23.

De SBZ-V overlapt met het projectgebied.

Criteria voor opname:

Bron: "CD-ROM Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Digitale vectoriële bestanden van de speciale beschermingszones in Vlaanderen in uitvoering van de Europese richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) en 79/409/EEG (Vogelrichtlijn), respectievelijk toestand 04/05/2001 en 17/07/2000, op schaal 1/10.000, opgemaakt door het MVG, LIN, AMINAL, NATUUR (OC-GIS-Vlaanderen)

De SBZ-V "De Demervallei" werd aangeduid als vogelrichtlijngebied voor:

Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam	Aantallen ⁽¹⁾
Vogelsoorten uit bijlage IV waarvoor SBZ-V werd afgebakend:		
Broedvogels van de Annex I - lijst		
<i>Ixobrychus minutus</i>	Woudaap	x
<i>Botaurus stellaris</i>	Roerdomp	x
<i>Pernis Apivorus</i>	Wespendief	x
<i>Circus aeruginosus</i>	Bruine Kiekendief	x
<i>Crex crex</i>	Kwartelkoning	x
<i>Porzana porzana</i>	Porseleinhoen	x
<i>Alcedo atthis</i>	Ijsvogel	x
<i>Dryocopus martius</i>	Zwarte specht	x
<i>Luscinia svecica</i>	Blauwborst	x
<i>Lanius collurio</i>	Grauwe klauwier	x
Niet-broedende Annex I - soorten		
<i>Gavia arctica</i>	Parelduiker	x
<i>Gavia stellata</i>	Roodkeelduiker	x
<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	Aalscholver	x
<i>Ciconia nigra</i>	Zwarte ooievaar	x
<i>Ciconia ciconia</i>	Ooievaar	x
<i>Cygnus columbianus bewickii</i>	Kleine zwaan	x
<i>Cygnus cygnus</i>	Wilde zwaan	x
<i>Milvus migrans</i>	Zwarte wouw	x
<i>Milvus milvus</i>	Rode wouw	x
<i>Circus cyaneus</i>	Blauwe kiekendief	x
<i>Pandion haliaetus</i>	Visarend	x
<i>Falco peregrinus</i>	Slechtvalk	x
<i>Falco columbarius</i>	Smelleken	x
<i>Grus grus</i>	Kraanvogel	x
<i>Tringa glareola</i>	Bosruiter	x
<i>Chlidonias niger</i>	Zwarte stern	x
<i>Caprimulgus europaeus</i>	Nachtzwaluw	x
<i>Lullula arborea</i>	Boomleuwerik	x

³ Besluit van de Vlaamse Executieve tot aanwijzing van speciale beschermingszones in de zin van artikel 4 van de Richtlijn 79/409/E.E.G. van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand.

⁽¹⁾ X: De soort is zeker aanwezig (min. 1 koppel of 1 vogel) maar het exacte aantal is niet gekend.

1.2. Habitatrichtlijngebied 'Demervallei' (BE2400014)

Gebiedscode BE2400014 (1-22): "Demervallei", oppervlakte : 4910 ha
Deelgebieden: BE2400014-10, BE2400014-17, BE2400014-18 en BE2400014-19
(oppervlakte : 2118 ha)

Dit gebied werd uit hoofde van de Habitatrichtlijn voorgesteld als gebied van communautair belang en wordt verder SBZ-H genoemd.

De SBZ-H overlapt met het projectgebied.

Criteria voor opname:

Bron: "CD-ROM Habitat- en Vogelrichtlijngebieden. Digitale vectoriële bestanden van de speciale beschermingszones in Vlaanderen in uitvoering van de Europese richtlijn 92/43/EEG (Habitatrichtlijn) en 79/409/EEG (Vogelrichtlijn), respectievelijk toestand 04/05/2001 en 17/07/2000, op schaal 1/10.000, opgemaakt door het MVG, LIN, AMINAL, NATUUR (OC-GIS-Vlaanderen)

De SBZ-H "Demervallei" werd aangeduid als habitatrichtlijngebied voor:

Habitats:

Code	Naam
2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> - en <i>Genista</i> -soorten
2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
3110	Mineraalarme oligotrofe wateren van de Atlantische zandvlakten met amfibische vegetatie: <i>Lobelia</i> , <i>Littorellia</i> en <i>Isoëtes</i>
3130	Oligotrofe wateren van het Middeneuropese en peri-alpiene gebied met <i>Littorella</i> - of <i>Isoëtes</i> -vegetatie of met eenjarige vegetatie op drooggevalen oevers (Nanocyperetalia)
3150	Van nature eutrofe meren met vegetatie van het type Magnopotamium of Hydrocharition
4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
4030	Droge heide (alle subtypen)
6230 (+)	Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems
6430	Voedselrijke ruigten
6510	Laaggelegen schraal hooiland (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)
7140	Overgangs- en trilveen
7150	Slenken in veengronden (Rhynchosporion)
9120	Beukenbossen van het type met <i>Ilex</i> - en <i>Taxus</i> -soorten, rijk aan epifyten (Ilici-Fagetum)
9160	Eikenbossen van het type Stellario-Carpinetum
9190	Oude zuurminnende bossen met <i>Quercus robur</i> op zandvlakten
91E0 (+)	Alluviale bossen met <i>Alnion glutinosa</i> en <i>Fraxinus excelsior</i> (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)

(+) : prioritair habitat

Soorten:

Code	Wetenschappelijke naam	Nederlandse naam
Vissen		
1134	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	Bittervoorn
1145	<i>Misgurnus fossilis</i>	Grote modderkruiper
Amfibieën en reptielen		
1166	<i>Triturus cristatus</i>	Kamsalamander
Planten		
1614	<i>Apium repens</i>	Kruipend moerasscherm
1831	<i>Luronium natans</i>	Drijvende waterweegbree

2. SPECIFICATIE VAN HET PROJECTGEBIED IN RELATIE TOT DE BETROKKEN SBZ's

Het project Poort Scherpenheuvel bevindt zich op het grondgebied Scherpenheuvel-Zichem. De projectdoelstellingen van het landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel hebben betrekking op:

- de inrichting van het onthaal in het centrum van Scherpenheuvel;
- de ontwikkeling van Zichem als belangrijke historische en recreatieve aantrekkingspool;
- het verbinden van Scherpenheuvel met het omliggende gebied de Merode via trage wegen en (trage) bedevaartwegen, waarbij o.a. een verbinding ontstaat tussen Scherpenheuvel, Zichem en (poort) Averbode, maar ook in de andere windrichtingen.

De overlap met de SBZ bevindt zich voornamelijk in Zichem en langs een aantal trage wegen.

De maatregelen omvatten een aantal lijnvormige recreatieve infrastructuren, die niet in oppervlakte kunnen weergegeven worden. Daarom is de lengte van de lijnvormige infrastructuren door de speciale beschermingszones weergegeven.

Overlap SBZ/projectgebied lijnvormige infrastructuren:

	Totale oppervlakte SBZ-gebied (ha)	Totale oppervlakte projectgebied (km ²)	Overlap met projectgebied (km)
SBZ-V nr 23	6457	50,50	2,50
SBZ-H nr BE2400014	4910	50,50	0,74

Naast de aanleg/ontsluiting van trage wegen zijn ook een aantal vlakvormige maatregelen voorzien die wel in oppervlakte kunnen worden uitgedrukt.

Overlap SBZ/projectgebied vlakvormige elementen:

	Totale oppervlakte SBZ-gebied (ha)	Totale oppervlakte projectgebied (km ²)	Overlap met projectgebied (ha)
SBZ-V nr 23	6457	50,50	7,93
SBZ-H nr BE2400014	4910	50,50	1,68

De ligging van de SBZ's ten opzichte van het projectgebied wordt weergegeven op kaart 4 en 5.

2.1 Vogelrichtlijngedebied 'De Demervallei' - nummer 3.16

2.1.1 In overlap SBZ-V/project voorkomende soorten uit bijlage IV van het decreet Natuurbehoud en internationaal belangrijke vogels (winter/migratie)

Van de vogelsoorten waarvoor deze SBZ is aangemeld, zijn volgende soorten relevant voor het gebied: wespandief, zwarte specht, ijsvogel, blauwborst, bruine kiekendief, roerdomp, porseleinhoen, woudaap, boomleeuwerik en nachtzwaluw.

De *wespandief* heeft een voorkeur voor vochtige, open loof- en gemengde bossen die een gevarieerde structuur hebben en meer dan 40 jaar oud zijn. De laatste jaren komt de soort meer en meer voor in Vlaanderen door het ouder en gevarieerder worden van (loof)bossen en parken. De wespandief is als broedvogel aanwezig in het projectgebied (Averbode Bos en Heide).

De *zwarte specht* broedt in bossen van variabele leeftijd, zowel in naaldbossen als gemengde bossen. De soort heeft bij het broeden een voorkeur voor dikke bomen, liefst beuken. De laatste jaren is er in Vlaanderen een sterke toename van deze soort door natuurgericht bosbeheer waardoor er meer oude structuurrijke bossen zijn met een belangrijke fractie dood hout. De zwarte specht is als broedvogel aanwezig in het projectgebied. De aantallen binnen het vogelrichtlijngebied zullen nooit erg hoog worden, vermits het een valleigebied betreft waar de natuurwaarden in de open sfeer voorop staan.

De *ijsvogel* is voor zijn broedgebied afhankelijk van zuiver, visrijk water gecombineerd met steilranden. Het is een vrij talrijke broedvogel in Vlaanderen en is ook als broedvogel aanwezig in het projectgebied. Vermits de Demer grotendeels gekanaliseerd en bedijkt is, is het aantal geschikte broedplaatsen beperkt.

De *blauwborst* heeft een voorkeur voor allerlei moerassige gebieden, halfopen landschappen met vochtige ruigten en recentelijk ook open landschappen. De Demervallei kent een hoog aantal broedende blauwborsten: tussen Messelbroek en Zichem (Demerbroeken, Doodbroek, Vierkensbroek) bevindt zich een hoge concentratie. Er wordt wel een achteruitgang in de gehele Demervallei vastgesteld in het laatste decennium. In 2009 waren er in Averbode Bos en Hei twee zangposten van Blauwborst en waarschijnlijk een broedgeval.

De *bruine kiekendief* broedt voornamelijk in moerasgebieden met uitgestrekte rietvelden, maar ook geregeld in drogere cultuurlandschappen zoals graan- en koolzaadvelden. De afgelopen decennia kende de soort een flinke toename in Vlaanderen. Het blijft echter een schaarse broedvogel. De soort broedde jaarlijks in de Demervallei t.h.v. het projectgebied van 2001 tot 2005⁴. De soort wordt af en toe nog waargenomen in het projectgebied. Recent was er ook een broedgeval in de Demerbroeken.

De *roerdomp* is geen regelmatige broedvogel in de Demervallei omwille van het gebrek aan voldoende grote oppervlaktes leefgebied met de combinatie waterriet en open water. Momenteel lijken de Demerbroeken (incl. Vierkensbroek) het meest geschikt als broedgebied. Verstoring vormt een ernstig knelpunt.

De *porseleinhoen* wordt in de Demerbroeken tussen Zichem en Testelt met een zekere regelmaat waargenomen (max 3 roepposten). De porseleinhoen is een onregelmatige broedvogel omwille van de beperkte oppervlakte van optimaal leefgebied (permanent natte moerasvegetaties). In de Demerbroeken/Vierkensbroek liggen grote kansen. Een huidig knelpunt is ook de aanwezigheid van bomenrijen en bosjes (populierenaanplant) die de openheid van het gebied breken.

Woudaap wordt waargenomen in de Demerbroeken als doortrekker. Er zijn geen recente broedpogingen bekend in het projectgebied.

De *nachtzwaluw* heeft een voorkeur voor overgangszones tussen verschillende habitats of mozaïeklandschappen zoals open bosgebieden en bosranden, kapvlakten en structuurrijke heideterreinen met gediversifieerde overgangen naar open bos. De nachtzwaluw broedt steeds op de grond. De populatie vertoont de laatste jaren een licht stijgende trend in Vlaanderen. Van de nachtzwaluw werden in 2011 vijf roepende mannetjes waargenomen (in Averbode Bos & Heide (buiten het vogelrichtlijngebied)), drie in de buurt van de Bierhoeve, één op grondgebied Averbode en één in Veerle-Heide. Waarschijnlijk betrof het allemaal broedgevallen.

⁴ Berghmans H., Bosmans J., Herremans M., Laeveren P., Smets L., Van Kerckhoven J. & Verboven R. (2007) – Vijftientig jaar onderzoek naar de broedbiologie van roofvogels en uilen in de Zuiderkempen. In: Natuur.oriolus 73 (3) Bijlage: 25-40. Bijkomende gegevens op Natuurpunt.be.

De *boomleeuwerik* kent de laatste jaren een toename in het projectgebied. De omvorming van productiebossen (grove den) naar inheemse boomsoorten resulteerde op de zandgronden plaatselijk in kapvlakten en open, zandige stukken afgewisseld met jonge aanplant. Ook het recent heidebeheer is gunstig voor deze soort. De boomleeuwerik is een grondbroeder. De boomleeuwerik broedt momenteel in Averbode Bos & Heide (2008,2009 : 2 koppels in Tessenderlo- 2011: koppel in Veerle Heide), maar dit ligt buiten het vogelrichtlijngebied.

Bron:

Vermeersch G., Anselin A., Devos K., Herremans M., Stevens J., Gabriëls J., Van Der Krieken B. (2004) – Atlas van de Vlaamse broedvogels: 2000-2002. *Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud*, 23. Instituut voor Natuurbehoud: Brussel: Belgium. 496 pp.

Vlaamse Landmaatschappij, maart 2012. Monitoringsrapport - Habitatherstel in Averbode Bos en Heide -Monitoring van de resultaten van het Life Project

Agentschap Natuur en Bos (2011) Rapport 29 – Instandhoudingsdoelstellingen voor speciale beschermingszones Demervallei – Informatief document

2.2 Habitatrictlijngebied ‘Demervallei’ - BE2400014

2.2.1. In overlap SBZ-H /projectgebied voorkomende *habitats en leefgebieden* van de voorkomende soorten van bijlage II en bijlage III van het decreet Natuurbehoud

A. Referentiesituatie [1992 (Habitatrictlijn van kracht) tot 1996 of 2001 (resp. oude en nieuwe afbakening SBZ-H)]

De beschrijving van de *referentiesituatie*, situatie bij de aanwijzing van de SBZ, wordt niet in dit document opgenomen. De voornaamste reden hiertoe is dat deze niet verschilt van de uitgangssituatie, huidige toestand voor uitvoering van de werken, die wel beschreven wordt. Deze referentiesituatie zou daarenboven, bij gebrek aan inventarisatiegegevens van deze periode, louter gebaseerd zijn op de eerste en minder nauwkeurige BWK-kartering wat binnen voorliggend document geen meerwaarde betekent.

B. Uitgangssituatie [vóór aanvang project]

Onderstaande tabel bevat de aanwezige Europese habitats waarmee de maatregelen in poort Scherpenheuvel overlappen. De berekening gebeurde op basis van het digitaal bestand van het INBO ‘Indicatieve situering van de Natura 2000 habitats. Bewerking van BWK versie 2’. Dit bestand geeft voor de Europese habitats een indicatie van hun voorkomen. Het bestand is daarbij beperkt tot die habitats die kunnen afgeleid worden uit de Biologische Waarderingskaart (BWK). Voor een aantal habitats is deze habitatkaart erg onnauwkeurig en moeten de resultaten in onderstaande tabel met een grote voorzichtigheid geïnterpreteerd worden, nl. voor 6430 en 9190. De overlap van de maatregelen in het habitatrictlijngebied binnen het projectgebied zijn weergegeven op kaart 2.

De vlakvormige maatregelen in Poort Scherpenheuvel (conceptniveau, wordt in latere fase meer gedetailleerd) lopen in dit habitatrictlijngebied door 1 habitatype. De aanduiding ‘u’ achter de habitatcode geeft aan dat het om een slecht ontwikkeld habitat gaat. Als er achter

de habitatcode 'gh' staat, wil dit zeggen dat het niet zeker is dat het een habitat is (gh = geen habitat), maar als dit wel het geval is, gaat het om het aangeduide habitatype.

De aanduiding 'rbbhf' achter een habitatcode geeft ook aan dat het niet zeker is dat het over dat habitatype gaat. Het is wel een regionaal belangrijk biotoop (rbb) waarvan de natuurwaarde dermate is dat het behoud ervan op regionaal niveau even belangrijk is. De twee laatste letters staan voor de BWK-code (hf = natte ruigte met Moerasspirea (*Filipendulion*)). De toevoeging 'bos' impliceert dat het habitatype in ondergroei van bos of aanplant voorkomt.

Overlap vlakvormige maatregelen/habitats

Habitatcode en omschrijving habitat	Oppervlakte (ha)
Voorkomende habitats bijlage I van het decreet Natuurbehoud waarvoor SBZ-H werd aangemeld	
6430u,rbbhf,bos- Voedselrijke ruigten	0,78

Het betreft hier een overlap met maatregel 2.7.5a : groenwerken in Hulpevallei (natuurpunt)

Overlap lijnvormige infrastructuur (buffer 5m)/habitats

Naast de vlakvormige maatregelen zijn ook een paar lijnvormige maatregelen gepland. Om de overlap met de habitats zo volledig mogelijk te maken en de mogelijke ruimere impact dan enkel het pad te bekijken, hebben we voor de lijnvormige elementen gekozen om te werken met een buffer van 5m aan weerszijden van de lijn (in de literatuur werd geen referentiewaarde van impactafstand gevonden). Op deze manier worden aangrenzende habitats ook meegenomen.

Habitatcode en omschrijving habitat	Oppervlakte-buffer5m weerszijde (ha)
Voorkomende habitats bijlage I van het decreet Natuurbehoud waarvoor SBZ-H werd aangemeld	
6430u,rbbhf,bos- Voedselrijke ruigten	0,42

Het betreft hier een overlap met maatregel 3.6.1c- inrichting van een pad langs Dijk in Doodbroek.

Bron: Paelinckx D., De Saeger S., Van Hove M., Wils C., Berten B., Bosch H., De Knijf G., Demolder H., Erens G., Guelinckx R., Oosterlynck P., T'Jollyn F., Van Ormelingen J. & Vriens L. (2007) – Indicatieve situering van de Natura 2000 habitats. Bewerking van de Biologische Waarderingskaart, versie 2. Versie 4.0 (ontwerp). Intern rapport en GIS-bestand INBO.IR.2007.7 Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

2.3 Zoekzones

Voor de passende beoordeling werd ook rekening gehouden met de zoekzones (cfr Besluit van de Vlaamse Regering van 20 juni 2014 -B.S. 15/10/2014- tot regeling van het Vlaams Natura 2000-programma, de managementplannen Natura 2000, de zoekzones en de actiegebieden voor de specifieke IHD voor Europees te beschermen soorten en habitats). Deze geven per Europees te beschermen habitat de perimeter aan die gevrijwaard wordt met het oog op het optimaal plaatsen van de IHD voor de betrokken speciale beschermingszone in kwestie.

Volgende maatregelen zijn gelegen in de zoekzones voor habitats 6510, 91EO, 3150, 6430; ze worden verder beschreven in hoofdstuk 3 en 4.

2.5.1a: Wandelverbinding- en fietsverbinding Hemmekes naar station-inrichting

2.5.2 : Recreatieve brug Demer

2.7.1b: Grondwerken en inrichtingen thv Hulpe-wandeldijk

2.7.2: Pad op dijken

2.7.5a: Groenwerken in Hulpevallei-Natuurpunt

3.6.1c: Tracé 6 : tracé Herselt-wandelverbinding

Kaart 3 geeft een overzicht van de maatregelen die overlappen met de habitat zoekzones.

3. SAMENVATTING VAN HET PLAN OF PROGRAMMA MET MOGELIJK EFFECT OP DE SBZ's

Motivatie Poort Scherpenheuvel

Het landinrichtingsproject Poort Scherpenheuvel heeft betrekking op de ontwikkeling van Scherpenheuvel als poort tot het gebied de Merode. Het is daarbij van belang dat de kracht van Scherpenheuvel als bedevaartsoord kan geïntegreerd worden in de gebiedsontwikkeling die sinds 2004 als plattelandproject de Merode het licht heeft gezien.

Binnen het landinrichtingsproject de Merode, prinsheerlijk platteland, zijn reeds meerdere poorten ontwikkeld: Poort Averbode, Poort Gerhagen en Poort Hertberg. Een poort vormt een symbolische toegang voor regionale bezoekers en recreanten gekoppeld aan een traditionele trekpleister. Een poort biedt parkeerfaciliteiten en onmiddellijke toegang of informatie over de recreatieve netwerken zoals wandelen, fietsen, mountainbiken en paardrijden.

De projectdoelstellingen van het landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel hebben betrekking op:

- de inrichting van het onthaal in het centrum van Scherpenheuvel;
- de ontwikkeling van Zichem als belangrijke historische en recreatieve aantrekkingspool;
- het verbinden van Scherpenheuvel met het omliggende gebied de Merode via trage wegen en trage bedevaart wegen, waarbij o.a. een verbinding ontstaat tussen Scherpenheuvel, Zichem en (poort) Averbode, maar ook in de andere windrichtingen.

Maatregelen inrichtingsplan

Hieronder worden de maatregelen beschreven die betrekking hebben op de SBZ. Deze maatregelen worden in een volgend gedeelte verder beoordeeld op hun mogelijke effecten op de Europees beschermde soorten en habitats. Alle hieronder beschreven maatregelen zijn gelegen in vogelrichtlijngebied. De maatregelen gemarkeerd met **H** zijn zowel in vogelrichtlijn- als habitatrictlijngebied gelegen. Tussen haakjes staat het nummer van de maatregel zoals beschreven in het landinrichtingsplan, daarin staan de maatregelen uitgebreider beschreven.

Kaart 1a en 1b geven een overzicht van de maatregelen gelegen in vogelrichtlijngebied.
Kaart 2 geeft een overzicht van de maatregelen gelegen in habitatrictlijngebied.

Zone station Zichem

1. Onthaal station Zichem (2.1.1a,b)

De inrichting van het stationsplein omvat :

- het plaatsen van een aantal zitbanken en een infobord in de Merode huisstijl op de parking van het station
- het aanplanten van inheems/streekeigen groen om de geleiding op de parking en het stationsplein op een natuurlijke manier te kunnen doen
- herinrichting groene zone ten noorden van de parking (vernatuurlijking afwateringsgracht, aanleg wandelpaadje richting Ernest Claeshuis, aanplanten,...)

2. Innovatieve informatiedrager (2.1.2)

Mensen die de erfgoedwandeling doen, moeten op een logische manier het begin van de wandeling kunnen vinden. Er zal een voldoende grote informatiedrager geplaatst worden op en langs het fietspad richting Diest. Deze is zichtbaar vanaf het station en nodigt op die manier uit om de wandeling te vervolgen. Op deze drager wordt informatie voorzien voor het komende traject langs de oude treinbedding 't Boemelke, zodat op dat traject geen extra dragers geplaatst moeten worden.

Langs het fietspad naar Diest staat een electriciteitscabine (Infrabel). Indien mogelijk wordt deze geïntegreerd in het ontwerp.

Inrichting spoorwegbedding van station tot Maagdentoren

3. Aanpassing oude treinbedding (2.2.1)

Ter hoogte van het fietspad naar Diest:

Op dezelfde plaats als het nieuwe rustpunt wordt de bedding van het huidige pad verlegd naar het oorspronkelijk profiel van de oude spoorbedding. Dit geeft terug het gevoel om vloeiend mee te buigen zoals de trein vroeger reed. Ter ondersteuning van dit gevoel wordt het wegdek verhard (in beton). Hierin worden twee rails ingewerkt.

De betonverharding loopt door tot het oude brugje (+-70 meter)

In functie van de nieuwe bedding wordt waar nodig de begroeiing (een aantal wilgen) verwijderd.

4. Inrichting rustplaats aan splitsing (2.2.2.)

Waar de oude spoorbedding afbuigt van de huidige spoorlijn en het fietspad naar Diest, wordt op een klein stuk grond op openbaar domein een rustplek ingericht in huisstijl de Merode.

5. Herwaardering oude brug en spoorwegbrug (2.2.3)

Het oude brugje langs de spoorwegbedding wordt geschilderd en de hogere begroeiing (een aantal wilgen en vlier die tegen de brugleuning hangen) wordt gedeeltelijk verwijderd voor een betere zichtbaarheid.

Er worden zo weinig mogelijk extra informatiedragers gezet langsheen het traject van de erfgoedwandeling. Wel willen we bestaande aanwezige elementen inschakelen om informatie te geven. Momenteel worden de wanden van de spoorwegbrug over de Demer ontsierd door graffiti. We zullen deze stalen wanden beschilderen met (delen uit) het erfgoedverhaal dat we op de erfgoedwandeling willen brengen. Op die manier vormt de brug een extra blikvanger. Er wordt zo een link gemaakt tussen de brochure die zal gemaakt worden voor de erfgoedwandeling en zichtbare elementen op terrein.

6 . Plaatsen glasplaat in oude spoorwegbrug (2.2.4)

Twee panelen van de vloerplaat van de brug zullen vervangen worden door een glasplaat. Op die manier wordt de Demer meer tastbaar wanneer men op de brug loopt.

7 . Groenbeheer langs oude spoorbedding (2.2.5)

Langsheen het traject tussen station en Maagdentoren zijn volgende ingrepen mbt groenbeheer gepland:

- Langsheen quasi de volledige lengte wordt opnieuw hakhoutbeheer toegepast. Via landinrichting wordt de eerste onderhoudsbeurt uitgevoerd;
- De laatste 50 meter voor men aan de brug over de Demer komt, wordt een berceau of loofgang aangeplant (simulatie tunnel)
- Indien nodig kunnen langsheen het traject kleine aanplanten worden gedaan (oa aanplant als afscherming nieuwe picknickplaats net ten zuiden van brug)

Omgeving Maagdentoren

8. Aanleg amfitheater en rustplaats aan Maagdentoren, aanleg trapelementen thv Geuzenkerkhof (2.3.1 a en b)

In de omgeving van de Maagdentoren wordt ingezet op beleving van de toren. Momenteel is "de reus van Zichem" vanuit sommige zichtpunten verstopt achter begroeiing en

groenschermen. Door een aantal zichtlijnen te maken, in combinatie met inrichtingen die de mensen ernaartoe brengen, komt de toren meer in het centrum van de beleving te staan.

Daarom wordt vanop de picknickplaats aan de brug over de Demer het zicht op de toren hersteld, de picknickplaats wordt verbeterd met een picknickbank in huisstijl de Merode en er wordt een amfitheater/zitelement aangebouwd tegen de talud van de oude treinbedding. Openwerken van de begroeiing gebeurt met respect voor de waardevolle struwelen. De populieren (exoten) en kastanjes (aangetast door de mineermot) rond de toren worden gekapt. Zij beperken nu het zicht op en vanaf de Maagdentoren.

Aan het Geuzenkerkhof wordt ook een trapelement ingewerkt in de Demerdijk (2.3.1b). Hierdoor kunnen wandelaars over de Demerdijk lopen en wordt de relatie tussen Demer en Maagdentoren hersteld in de beleving van de wandelaars.

Het amfitheater en trapelement worden samen ontworpen, in afstemming met de ontwerpen voor de herinrichting van de omgeving van de Maagdentoren (maatregel 2.3.2) zodat het geheel de nodige samenhang vertoont.

9. Herinrichting omgeving Maagdentoren (2.3.2)

De omgeving aan de Maagdentoren heeft een rijke geschiedenis. Het is een grote troef om deze geschiedenis via inrichting zichtbaar te maken voor bezoekers van deze plek. Verschillende aspecten uit het verleden zijn reeds gekend, andere moeten nog onderzocht worden.

Volgende thema's zullen in de verf gezet worden via inrichting: Geuzenkerkhof, oude ringgracht rond Oranjekasteel, ijskelder, oude structuren in het landschap rond de Maagdentoren,

Vorbereidend geofysisch onderzoek wordt hiervoor gedaan. De informatie hiervan zal geïntegreerd worden in het definitieve ontwerp van deze zone.

Op de nieuwe uitkijkconstructie op de Maagdentoren worden elementen aangebracht zodat mensen zich kunnen oriënteren in de omgeving.

Bij de herinrichting van de omgeving van de Maagdentoren wordt extra aandacht besteed aan de heraanplant van struwelen, houtkanten, ... als alternatief voor de zichtassen die worden opengemaakt in deze omgeving en als alternatief voor begroeiing die moet wijken op het traject van de erfgoedwandeling. Dit zit ook vervat in maatregel 2.3.5

10. Zitelementen en fietsenparking optimaliseren (2.3.3)

De huidige fietsenstalling en zitbanken in de omgeving van de Maagdentoren worden vervangen door zitbanken en fietsbeugels in huisstijl de Merode. De inplanting gebeurt in afstemming met de herinrichting van de omgeving van de Maagdentoren (maatregel 2.3.2). Waar nodig wordt de ondergrond aangepast en verbeterd in huisstijl de Merode (halfverharding, porfiersplit).

11. Inrichting grasland aan Maagdentoren (2.3.4)

Met behulp van voldoende dichte beplanting wordt ervoor gezorgd dat enkel trage weggebruikers het paadje richting de Maagdentoren kunnen gebruiken.

12. Exoten verwijderen particulieren (2.3.5)

Sommige zichten in de omgeving van de Maagdentoren zouden verbeterd kunnen worden indien exoten verwijderd worden (oa. sparren verhinderen het zicht van op de oude treinbedding op de Demerbroeken). Via landinrichting wordt in samenspraak met de betrokken eigenaars de exoten verwijderd en/of streekeigen groen aangeplant. Indien

ontbost wordt, wordt boscompensatie voorzien. Exacte lokaties zullen nog bepaald worden in samenspraak met de eigenaars.

13. Groenbeheer langs oude spoorwegbedding (2.3.6)

Langsheen het traject tussen Maagdentoren en steenweg op Diest zijn volgende ingrepen mbt groenbeheer geplant:

- Langsheen quasi de volledige lengte wordt opnieuw hakhoutbeheer toegepast. Via landinrichting wordt de eerste onderhoudsbeurt uitgevoerd;
- Indien nodig kunnen langsheen het traject kleine aanplanten worden gedaan

Omgeving Hemmekes

H 14. Wandel- en fietsverbinding Hemmekes naar station – inrichting (2.5.1 a en b)

Tussen de Hemmekes en het station wordt een pad aangelegd van 2 meter breed. Dit pad bestaat uit een halfverharding (porfiersplit).

Ten noorden van de Demer moet ook een gracht overgestoken worden. Hier worden een duiker en kopmuren geplaatst. Ook een afsluitingsdraad zal hiervoor verplaatst worden.

Ten noorden van de Demer kan het pad gerealiseerd worden op eigendom van W&Z. Het pad zal op de veiligheidsdijken worden gelegd die door W&Z worden aangelegd. Een exacte locatie van deze dijken wordt door W&Z bepaald. Aanduidingen van het pad zijn in dit plan daarom nog indicatief.

Ten zuiden van de Demer ligt het pad op eigendom van de stad Scherpenheuvel-Zichem.

H 15. Recreatieve brug Demer (20m) –(2.5.2)

Ter hoogte van de Hemmekes wordt een nieuwe recreatieve wandel- en fietsbrug gelegd. Gemotoriseerd verkeer op deze brug is niet toegestaan.

Bedoeling van deze brug is een recreatieve verbinding te maken voor wandelaars en fietsers (geen ruiters) tussen het station en het centrum van Zichem. Op die manier kunnen mensen die de erfgoedwandeling doen, via een veilig pad terug naar het beginpunt aan het station.

De nieuwe brug sluit aan op de twee nieuwe trage verbindingen (2.5.1a en b).

16. Groenaanleg en infrastructuur – inrichting (2.5.4)

Op de parking en op de plaats waar de picknickbanken komen, worden een aantal bomen verwijderd en vervangen door hoogstamfruitbomen en lindes.

In het weiland wordt een graspad gemaaid richting Demerdijk, zodat een korte rondwandeling over een onverhard, niet ingericht pad langs de Demer kan gemaakt worden. Om de maaizones in goede banen te leiden, wordt de maaizone afgepaald met houten palen.

Een bank in huisstijl de Merode zal geplaatst worden aan de speelzone net ten zuiden van de parking van de Hemmekes.

Ten noorden van Demer

17. Grondwerken en inrichtingen ter hoogte van de Hulpe (2.7.1a en b)

a) Veiligheidsdijken

W&Z legt in kader van het SIGMAproject veiligheidsdijken aan. Deze werken worden volledig gefinancierd door W&Z, zonder tussenkomst van landinrichting.

b) wandeldijk **H**

Om de wandelverbinding naar het Ernest Claeshuis op een veilige manier te kunnen maken, wordt ten zuiden en ten noorden van de Hulpe een wandeldijk aangelegd. Deze wordt

aangelegd tot een niveau net boven de jaarlijkse overstromingshoogte (en dus lager dan de veiligheidsdijken), zodat het pad niet elk jaar overstroomt.

De wandeldijk is 130 meter lang en sluit aan op de dijk langs de Hulpe en de nieuw te construeren wandelbrug en de veiligheidsdijken. Indien nodig gebeurt dit met enkele eenvoudige treden.

H 18. Pad op dijken (2.7.2)

Op de veiligheidsdijken en de wandeldijk wordt een pad aangelegd in halfverharding (porfiersplit).

19. Voetpad en inbuizing Ernest Claesstraat (2.7.4)

Vanaf de Worp worden wandelaars naar het Ernest Claeshuis langs de Ernest Claesstraat geleid. Hiervoor wordt op de resterende strook openbaar domein een wandelpad aangelegd in verharding met een breedte van 1,5m. Waar nodig wordt de baangracht ingebuisd om het nieuwe voetpad te kunnen realiseren.

H 20. Groenwerken in Hulpevallei (2.7.5 a en b)

In de vallei van de Hulpe worden volgende groenwerken gepland:

- Beperkt kappen populieren overhangend over wandelpad en aanplant op voormalige parking (op eigendom Natuurpunt). Indien boscompensatie nodig is, wordt dit voorzien.
- aanplant ifv nat bos op perceel ANB*

**Complementaire maatregelen aan LIP: ANB voert deze maatregel uit in eigen beheer zonder subsidies landinrichting. Ze wordt echter wel mee opgenomen in de lijst van maatregelen omdat de uitvoering belangrijk is voor het uitvoeren van het hele plan binnen LIP Poort Scherpenheuvel.*

Trage wegen/Bedevaartwegen

21. Tracé 4 Diest (> Hasselt – Genk)

Inrichtingswerken (3.4.1)

- Twee naambordjes worden geplaatst aan buurtweg 43 voor een betere herkenbaarheid (3.4.1a)

- De toegang / verbinding van buurtweg 37 aan de Zichemseweg is niet aantrekkelijk en onduidelijk. De toegang wordt aantrekkelijker gemaakt en verduidelijkt door de aanleg van een duidelijk pad en dit pad van het naastliggende private terrein te scheiden. Naambordjes worden geplaatst aan de toegangen van de buurtweg.(3.4.1a)

- Een rustpunt (in huisstijl de Merode) wordt ingericht ter hoogte van de Demer (3.4.1b).

22. Tracé 5 : Tracé Zichem-Averbode (3.5.2)

Dit traject loopt vanaf de parking achter de Mariahal naar het noorden, via Zichem richting Averbode. Tussen Scherpenheuvel en Zichem wordt de oude spoorbedding van het Boemelke gevolgd. In Zichem sluit het tracé aan op de erfgoedwandeling en gaat zo richting het Ernest Claeshuis. Vanaf het Ernest Claeshuis ligt de route aan de oostkant van de Ernest Claesstraat en maakt doorheen het natuur- en landbouwgebied de verbinding met de abdijstraat in Averbode

Volgende maatregelen zijn gepland :

Inrichting wandelverbinding Molenvijver – Ernest Claesstraat (3.5.2)

-Om de verbinding van het Ernest Claeshuis naar de Molenvijver te maken, worden volgende werken uit kracht van wet uitgevoerd:

- Het gehele nieuwe traject tussen Ernest Claeshuis en Molenvijver krijgt voor inrichting de nodige maai-, snoei- en kapbeurten.
- Om het nieuwe traject tussen het Ernest Claeshuis en de Molenvijver begaanbaar te maken, worden een aantal eenvoudige wandelbrugjes geplaatst over kleinere grachtjes, worden de nodige perceelafsluitingen gezet of verzet (Dit kan ook dmv beplanting. Nieuwe afsluitingen zijn zo natuurlijk mogelijk of worden op een natuurlijke manier geïntegreerd in de omgeving) en wordt een brug over de Leigracht (Zwarte Beek) voorzien ter verbinding van perceel 50 en 63.
- Op het traject tussen Reppelsebaan en Molenvijver worden de afsluitingen verzet over de gehele lengte om het tracé toegankelijk te maken.

H 23. Tracé 6 : tracé Herselt-wandelverbinding- Inrichtingswerken (3.6.1 c)

Dit traject volgt de Beeweg, een historische bedevaart route tussen Scherpenheuvel en Herselt. Het tracé passeert het Heidebos, het Doodbroek, het centrum van Testelt, de Rodeberg en loopt zo verder richting Herselt.

Volgende maatregelen zijn gepland :

- Langsheen Dijk, ter hoogte van het Doodbroek, zijn langs de rijweg enkel fietspaden aanwezig. Om wandelaars weg te houden van het fietspad, wordt een wandeldijk aangelegd door het natuurgebied Doodbroek, parallel aan Dijk. Er wordt ook een nieuwe brug over de Laarbeek gelegd.

Dit traject maakt deel uit van de authentieke Beeweg, een historische bedevaart route die Scherpenheuvel met Herselt en de Kempen verbond.

Tussen de nieuwe wandeldijk en de weg Dijk wordt een groenbuffer voorzien.

Is er kennis van andere vergunningsplichtige initiatieven, plannen of programma's welke in combinatie een cumulatief (negatief) effect hebben op de beschermde soorten en habitats van Europees belang.

Inrichtingsplannen recreatieve netwerken

In het kader van het landinrichtingsproject 'de Merode: prinsheerlijk platteland' werden recreatieve netwerken (wandel- en mountainbikenetwerk, ruit- en menroutenetwerk) uitgestippeld/aangelegd. Deze routes lopen door de SBZ's. Deze inrichtingsplannen werden opgesteld na overleg met alle betrokken actoren. Op die manier komen de gekozen trajecten overeen met de visie van de actoren in het gebied. Door het aanduiden van recreatieve trajecten doorheen het Merode-gebied ontstaat er een duidelijke recreatieve geleiding en zonerings. Zo kan gemakkelijk opgetreden worden tegen recreanten buiten de voor hen voorziene paden.

Natuurinrichting Averbode Bos & Heide

In een gedeelte van het projectgebied werd het natuurinrichtingsproject Averbode Bos & Heide uitgevoerd. De doelstelling van dit project is om een aantal Europese beschermde habitats te herstellen/bevorderen (2310, 2330, 3110, 3130, 4010, 4030, 6230, 9120, 9190, 91E0) en om de leefomgeving van een aantal Europees beschermde soorten te verbeteren (o.a. drijvende waterweegbree, kamsalamander, blauwborst, nachtzwaluw, boomleeuwrik, zwarte specht, wespandief). Het verbeteren van de recreatieve infrastructuur door het aanleggen van recreatieve netwerken en voorzieningen is opgenomen in het projectrapport van het natuurinrichtingsproject⁵. In dit rapport wordt een voorzichtig positief effect geopperd vanuit een kwaliteitstoename van het recreatieve netwerk waarmee het risico op het ontstaan van sluikpaden, of fietsen en wandelen in bermstroken, wordt geminimaliseerd. Ook voor dit project werd in samenspraak met ANB een passende beoordeling opgesteld.

Natuurrichtplan Demervallei tussen Diest en Aarschot

In het natuurrichtplan 'Demervallei tussen Diest en Aarschot' werd een kaart opgemaakt voor recreatief medegebruik. Hierin worden de verstoringgevoelige zones aangeduid en zones met extensief recreatief medegebruik.

De maatregelen lopen gedeeltelijk door de verstoringgevoelige zone, met name ter hoogte van de Hemmekes en het pad van het station richting Ernest Claeshuis.

4. EFFECTBESCHRIJVING

In onderstaande effectbeschrijving worden de mogelijke effecten in de eerste plaats per (type) maatregel beoordeeld. Vervolgens wordt geprobeerd een inschatting te maken van de verhoogde recreatieve druk en de invloed hiervan op de habitats en soorten van Europees belang.

4.1 3 Effectbeschrijving per maatregel

1. Inrichting zone station Zichem

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'.

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. Bij de aanleg van het pad (porfiersplit) aan de stationstuin verdwijnt vegetatie (momenteel soortenarm grasland). Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Geluidsverstoring en bodemverstoring bij het plaatsen van de constructies en de inrichtingswerken is van tijdelijke aard.

⁵ Projectrapport natuurinrichtingsproject Averbode Bos & Heide, VLM, november 2007.

- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel is de geleiding van wandelaars en het verhogen van de biodiversiteit door de aanplant van een aantal inheemse groene elementen en de vernatuurlijking van de afwateringsgracht.

2. Inrichting spoorwegbedding van station tot Maagdentoren

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'.

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. Door een stuk van de oude treinbedding (70m) te verharderen vermindert plaatselijk de infiltratie. Een aantal bomen/struiken worden verwijderd om het erfgoed meer in de kijker te zetten. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Geluidsverstoring en bodemverstoring bij het plaatsen van de constructies en de inrichtingswerken is van tijdelijke aard.
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel is het toepassen van achterstallig hakhoutbeheer bij een aantal bomen en het aanplanten van een aantal inheemse groenelementen.

3. Herinrichting omgeving Maagdentoren

Aanleg amfitheater en rustplaats aan Maagdentoren, aanleg trapelementen thv Geuzenkerkhof

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'.

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. Een aantal bomen/struiken worden verwijderd om het erfgoed meer in de kijker te zetten. Openwerken van de begroeiing gebeurt met respect voor de waardevolle struwelen. De populieren (exoten) en kastanjes (aangetast door de mineermot) rond de toren worden gekapt. Ter hoogte van de picknickplaats, het amfitheater/zitelement in de talud en het trapelement aan het Geuzenkerkhof verdwijnt de vegetatie en wordt de bodem verstoord. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Geluidsverstoring en bodemverstoring bij het plaatsen van de constructies en de inrichtingswerken is van tijdelijke aard.
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel zijn het aanplanten van een aantal inheemse groenelementen.

4. Exoten verwijderen

en/of aanplanten streekeigen groen - particulieren

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'.

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. Een aantal bomen/struiken worden verwijderd om het erfgoed meer in de kijker te zetten. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten.
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel is het aanplanten van streekeigen groen en verhoging van de biodiversiteit

H 5. Trage verbinding Hemmekes naar station – inrichting

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei' en SBZ-H nr. BE2400014 'Demervallei'. De maatregel overlapt met de zoekzone voor habitat 6510.

- De paden worden aangelegd in porfiersplit, een duiker wordt geplaatst om de gracht over te steken. Op deze plekken verdwijnt de vegetatie. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Geluidsverstoring bij de aanleg van het pad is van tijdelijke aard. Het gebruik van het pad door wandelaars kan leiden tot bodemverstoring, geluidsverstoring en visuele verstoring.
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel is geleiding van de wandelaars waardoor kwetsbare habitats worden gevrijwaard van betreding.

H 6. Recreatieve brug Demer (20m)

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-H nr. BE2400014 'Demervallei' en SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'. De maatregel overlapt met de zoekzone voor habitat 6510.

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. Het ruimtebeslag van de brug heeft een negatief effect op de flora. Bij het aanleggen van de brug en verbinding met de bestaande trage wegen is verstoring van de habitats mogelijk door de graaf- en bouwwerken en bijhorend werfvervoer. Dit is steeds een tijdelijk effect; de verstoring is dus minimaal. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Eventuele geluidsverstoring tijdens de werken is van tijdelijke aard. Het gebruik van het pad kan leiden tot bodemverstoring, geluidsverstoring en visuele verstoring. Er dient tijdens de werken voorzichtig te worden omgesprongen met aangrenzende kwelgebieden (niet droogtrekken).
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel worden niet verwacht.

H 7. Grondwerken en inrichtingen ter hoogte van de Hulpe

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-H nr. BE2400014 'Demervallei' en SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'.

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. De maatregel is gelegen in de zoekzone voor habitat 91EO. Een tijdelijk negatief effect op de flora is mogelijk. Bij de grondwerken is er verstoring van de habitats door de graafwerken en bijhorend werfvervoer. Dit is een tijdelijk effect; de verstoring is dus minimaal. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Geluidsverstoring tijdens de werken is van tijdelijke aard. Het gebruik van het pad kan leiden tot bodemverstoring, geluidsverstoring en visuele verstoring. Er dient tijdens de werken voorzichtig te worden omgesprongen met aangrenzende kwelgebieden (niet droogtrekken) Op de veiligheidsdijken en wandeldijk wordt een pad aangelegd in porfiersplit, dit heeft een negatief effect op de flora.
- Positieve effect ten gevolge van deze maatregel is geleiding van de wandelaars waardoor kwetsbare habitats worden gevrijwaard van betreding. Er wordt hierbij zoveel mogelijk gebruik gemaakt van de veiligheidsdijken van het Sigma-plan.

8. Voetpad en inbuizing Ernest Claesstraat

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'.

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. Door een wandelpad aan te leggen in verharding vermindert de infiltratie. Dit wandelpad ligt vlak naast het fietspad. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Bij het aanleggen van het wandelpad en de inbuizing is er weinig verstoring van de vegetatie, het betreft hier voornamelijk opritten van woningen en tussenliggende ruimtes gelegen langs de baan. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Geluidsverstoring tijdens de werken is van tijdelijke aard.
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel worden niet verwacht.

H 9. Groenwerken in Hulpevallei

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei' en SBZ-H nr. BE2400014 'Demervallei'

- Het perceel van Natuurpunt waar populieren worden gekapt is aangeduid als habitat 6430u, rbbhf, bos en is gelegen in de zoekzone voor habitats 6430 en 91EO. Door het kappen van de populieren kan de voedselrijke ruigte (habitat 6430) zich beter ontwikkelen. Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren, de kwaliteit er van wordt verhoogd. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten.
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel is het uitbreiden van aanplanten van streekeigen groen en verhogen van de kwaliteit van de voedselrijke ruigte (habitat 6430).

10. Tracé 5: Tracé Zichem – Averbode

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei'

- Via deze maatregel gaan geen **habitats** van Europees belang verloren. Een rechtstreekse, zachte en veilige verbinding langs akkers, weilanden en bossen tussen sportcentrum Everbeur (maar ook Abdij en Lekdreef) naar Ernest Claeshuis en verder naar Zichem wordt gecreëerd.

De erfdiensbaarheid zal gedeeltelijk gelegen zijn binnen de beheerstrook van de Uilekopploop en de Zwarte Beek. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten.

- Positieve effecten. Door tracé 5 te ontwikkelen worden doorgaande wandelaars niet langs de waardevolle en kwetsbare Demerbroeken geleid.

H 11. Tracé 6 : tracé Herselt

Deze maatregel heeft mogelijk betrekking op SBZ-V nr. 23 'De Demervallei' en SBZ-H nr. BE2400014 'Demervallei'.

- De wandeldijk overlapt met habitat 6430u,rbbhf,(bos)– voedselrijke ruigten (420m) en is gelegen in zoekzone voor habitats 6510,91EO,6430 en 3150. Het ruimtebeslag van de wandeldijk heeft een negatief effect op de flora. Bij het aanleggen van de wandeldijk is verstoring van de vegetatie en de bodem mogelijk door de werken en bijhorend werfvervoer. De wandeldijk is wel gelegen langs de straatkant, dus aan de rand van het habitat. Er is geen significant effect op **soorten** te verwachten. Eventuele geluidsverstoring tijdens de werken is van tijdelijke aard. Het gebruik van het pad kan leiden tot bodemverstoring, geluidsverstoring en visuele verstoring.
- Positieve effecten ten gevolge van deze maatregel is het uitbreiden van aanplanten van streekeigen groen waardoor verbindingen ontstaan en de biodiversiteit stijgt. Door het geleiden van wandelaars langs een wandeldijk worden de habitats gevrijwaard van betreding.

Samenvatting/Milderende maatregelen

Het mogelijk effect van bovenstaande maatregelen op habitats en soorten van Europees belang is relatief klein en vaak van tijdelijke aard. De inname van habitats is vrij beperkt in oppervlakte en aan de rand van de habitats gelegen. Tijdens de werken is verstoring van fauna (geluidsverstoring) en flora (betreding, werfvervoer) en bodem mogelijk. Een mogelijk negatieve invloed op de aanwezige broedende vogelsoorten wordt beperkt door de werken uit te voeren buiten het broedseizoen en buiten het voortplantingsseizoen van amfibieën. Een begeleiding van de werken door een vleermuispecialist kan wenselijk zijn indien oude te kappen bomen als verblijfplaats (kolonieboom) dienst doen. Het gebruik van de paden kan bodem-, geluid- en visuele verstoring teweeg brengen. De passage van wandelaars is echter steeds van korte duur. De maatregelen zorgen ervoor dat bezoekers beter geleid worden en dat kwetsbare habitats gevrijwaard worden. Een aantal maatregelen verhogen de biodiversiteit. In kwetsbare zones wordt best enkel gewerkt in ideale weersomstandigheden en met lage drukbanden (0,6 bar).

4.2 Effect van de recreatieve activiteit op Europees beschermde habitats en soorten (effect van gebruik)

4.2.1 Invloed maatregelen poort Scherpenheuvel op recreatieve druk

De recreatieve functie van natuur is een aandachtspunt voor het beleid in Vlaanderen⁶. Door de uitbouw van een erfgoedwandeling in Zichem en het terug openstellen van een aantal trage wegen in functie van bedevaart is het mogelijk dat het aantal bezoekers hier de volgende jaren zal toenemen. Hoe groot deze verhoogde recreatieve druk zal zijn en het effect hiervan op de aanwezige habitats en soorten, is moeilijk op voorhand in te schatten.

In Nederland heeft het onderzoeksinstituut Alterra, onderdeel van Wageningen Universiteit, de afgelopen twee jaar een onderzoek gevoerd naar het recreatief medegebruik van Natura2000-gebieden. Het doel van deze studie was het effect van verschillende recreatievormen beoordelen i.f.v. de instandhoudingsdoelstellingen om zo op een objectieve wijze de recreatieve druk in een gebied in te schatten. Van het onderzoek is echter nooit een rapport of artikel verschenen omdat het resultaat van de studie te veel gebaseerd was op modellen die in de praktijk niet bruikbaar waren⁷. Dit toont aan dat het effect van recreatiedruk op habitats en soorten moeilijk te bepalen is.

In het eindrapport 'Toetsingskader voor het gewenste recreatieve medegebruik in bossen en natuurgebieden in functie van de ecologische draagkracht' van het Agentschap voor Natuur en Bos wordt een inschatting gemaakt van de verstoring van de natuurlijke omgeving door verschillende recreatietypes. De intensiteit van de verstoring wordt per recreatietype ingeschat op basis van de geluidsproductie, de onvoorspelbaarheid en verblijfsduur van de recreanten. Voor wandelaars wordt de geluidsproductie ingeschat als gering, de onvoorspelbaarheid gering en de verblijfsduur matig. Voor wandelaars wordt de globale impact van verstoring als matig beschouwd en de bodemverstoring als gering. Een nieuwe verstoring heeft het grootste effect. Veel van de paden die worden aangeduid in de erfgoedwandeling en als bedevaartwegen worden nu al door wandelaars gebruikt.

De totale verstoring van recreanten op de natuurlijke omgeving is het resultaat van de intensiteit van de verstoring op een bepaalde plaats en de ruimtelijke omvang van verstoring binnen een gebied. De primaire factoren die de intensiteit van de verstoring bepalen zijn de kwetsbaarheid van het habitat (en de voorkomende soorten), het recreatietype, de frequentie van het gebruik, de omgevingscondities en de periode van gebruik. De ruimtelijke omvang van verstoring is dan weer eenduidig gerelateerd aan de ruimtelijke spreiding van recreatie.

De directe verstoring van fauna kan in hoofdzaak teruggebracht worden tot visuele, geluid- en fysieke verstoring (tred, nestdestructie, ...). Door de reductie of vernietiging van het leefgebied, verstoring van de reproductie of van de kolonisatiemogelijkheden kunnen negatieve effecten aangetoond worden zoals een vermindering in het voorkomen van soorten en zelfs in hun overlevingskansen. Indirecte verstoring komt voornamelijk voort uit achtergelaten afval en voedsel, wat aanleiding kan geven tot een verhoging van sterftcijfers of opportuniteiten kan bieden voor meer generalistische soorten, die tevens de competitiedruk op gevoelige soorten verhogen.

Paden en de bermen langs paden vormen een eigen biotoop die de lokale variatie en biodiversiteit kan verrijken. Sommige soorten reageren ook positief op (lichte) betreding.

De doelstelling van dit project is het aanbieden van een goed onthaal, een kwaliteitsvolle erfgoedwandeling en bedevaartwegen voor toeristen, maar ook een meerwaarde creëren voor de lokale bevolking. De trajecten situeren zich zowel binnen als buiten de SBZ's.

Bij het uittekenen van de paden is rekening gehouden met de kwetsbaarheid van de gebieden. Kwetsbare zones bevatten geen of zeer weinig paden t.o.v. minder kwetsbare gebieden. Het

⁶ Van Daele, T. *et al.* (2007). Recreatie in natuur- en bosgebieden, *in*: Dumortier, M. *et al.* (Ed.) (2007). *Natuurrapport 2007 : toestand van de natuur in Vlaanderen : cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, 2007(4): pp. 204-219.

grootste gedeelte van de paden dat door speciale beschermingszones loopt, bevindt zich op reeds bestaande paden waardoor het negatieve effect t.o.v. vroeger voor deze delen minimaal zal zijn. De verstoring kan wel toenemen door het bijkomend gebruik. De kwetsbare habitats worden volledig vermeden.

De hoogste recreatieve druk zal waarschijnlijk ter hoogte van de vertrekplaatsen/parkings ontstaan: parking basiliek Scherpenheuvel en station Zichem. Het station van Zichem is gelegen in vogelrichtlijngebied. Geen enkel vertrekpunt ligt dichtbij een kwetsbaar habitat.

Waar nodig worden de paden ingericht met porfiersplit. Porfiersplit is een inert materiaal en loogt dus niet uit. Door een kwalitatief aanbod van paden, zullen de wandelaars minder geneigd zijn de paden te verlaten.

4.2.2 Invloed recreatie op habitats en soorten

Er is in Vlaanderen nog weinig onderzoek gedaan naar de draagkracht van natuur ten aanzien van recreatie. Er is een gebrek aan kennis over de impact van verschillende recreatievormen en de onderlinge relaties⁸. In het eindrapport 'Toetsingskader voor het gewenste recreatieve medegebruik in bossen en natuurgebieden in functie van de ecologische draagkracht' van het Agentschap voor Natuur en Bos wordt aangegeven welke habitats kwetsbaar zijn voor verstoring door recreatie.

Niet alle habitats en soorten zijn even gevoelig voor recreatie. Hieronder volgt een overzicht van de verschillende Europese habitats waarvoor deze SBZ's zijn aangemeld en waardoor de maatregelen poort Scherpenheuvel lopen, aangevuld met hun gevoeligheid voor recreatie. Daarna volgt een overzicht van de gevoeligheid t.o.v. recreatie voor de belangrijkste vogelsoorten waarvoor het SBZ-V is aangemeld.

Habitats (bron:⁹)

Habitat	Gevoelig voor recreatie	Weinig gevoelig voor recreatie
2310	Gecontroleerde recreatie kan zorgen voor een subtiel evenwicht tussen gewenste zandverstuiving en -fixatie, maar in de praktijk blijkt dit moeilijk. Ongecontroleerde, intensieve betreding dient evenwel zeker vermeden.	
2330	Intensieve betreding leidt tot degradatie van pioniergemeenschappen en kwetsbare korstmosvegetaties en verhindert herkolonisatie van open zand met dit type vegetatie. Langs wandelpaden ontstaan meer gesloten, grazige vegetaties door de lichte voedselaanrijking.	
4030		Dit habitattype is niet zo gevoelig voor betreding, maar faunaverstoring is mogelijk bij intensieve recreatie (o.a. boomleeuwerik, nachtzwaluw).
3150		Dit habitattype is enkel gevoelig voor waterrecreatie, wat in deze situatie niet relevant is.
6230		Bij intensieve betreding of begrazing ontstaan soortenarme begroeiingen.
6410		Beperkt gevoelig voor recreatie
6430		Beperkt gevoelig voor recreatie.
6510		Beperkt gevoelig voor recreatie.
9120		Door intensieve recreatie kan hier bodemerrosie en/of bodemcompactie optreden.
9160		Intensieve recreatie kan leiden tot bodemerrosie en/of bodemcompactie
9190		Intensieve recreatie brengt verstoring en degradatie met zich mee.
91E0		Dit habitattype is gevoelig voor intensieve recreatie,

⁸ Van Daele, T. *et al.* (2007). Recreatie in natuur- en bosgebieden, *in*: Dumortier, M. *et al.* (Ed.) (2007). *Natuurrapport 2007 : toestand van de natuur in Vlaanderen : cijfers voor het beleid. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek*, 2007(4): pp. 204-219.

⁹ Decler, K. (Ed.) (2007) – Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgisch deel van de Noordzee: habitattypen, dier- en plantensoorten. Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel.

		maar is voor de doorsnee recreant weinig toegankelijk.
--	--	--

Samenvatting habitats

Over het algemeen kan gesteld worden dat de maatregelen in poort Scherpenheuvel geen significante negatieve invloed zullen hebben op de aanwezige habitats en de zoekzones voor habitats omdat de betrokken habitats beperkt gevoelig zijn voor recreatie. De wandeldijk in Doodbroek loopt gedeeltelijk langs de rand van habitat 6430, maar niet er door. Door geleiding via een dijk wordt betreding van het habitat vermeden. Een van de maatregelen loopt door de zoekzone voor habitat 91 EO dat wel gevoelig is voor intensieve recreatie, maar zowiezo weinig toegankelijk is.

Soorten

Niet alle soorten zijn even gevoelig voor recreatie. De maatregelen in Poort Scherpenheuvel hebben geen effect op de soorten waarvoor de habitatrichtlijngebieden zijn aangemeld, omdat ze alle gebonden zijn aan waterbiotopen.

Enkel naar het effect van recreatie op vogels is er al wat onderzoek gedaan, maar de studies geven niet altijd een eenduidig resultaat. In onderstaand overzicht is uitsluitend gebruik gemaakt van een rapport van Vogelbescherming Nederland¹⁰ waarin een samenvatting gegeven wordt van de huidige kennis van het effect van recreatie op verstoring van vogels. De gevoeligheid voor verstoring verschilt aanzienlijk tussen soorten (of soortgroepen) en tussen gebieden of seizoenen. Over het algemeen zijn soorten van open landschappen gevoeliger voor recreatie dan soorten van besloten landschappen.

Vogelsoort	Gevoeligheid voor recreatie
<i>Wespendief</i>	De wespendief wordt beschouwd als matig gevoelig voor verstoring. De soort is minder gevoelig voor verstoring dan andere roofvogelsoorten. Roofvogelpopulaties van andere soorten die in het bos broeden, zoals sperwer en havik, lijken evenwel weinig effect te ondervinden van verstoring. Ook de habitatgevoeligheid is matig (komt vooral voor in besloten landschap).
<i>Zwarte specht</i>	In het rapport zijn geen gegevens terug te vinden over deze soort. Mogelijk is hij niet zo gevoelig voor recreatie. Zijn leefgebied is ook een besloten landschap.
<i>Ijsvogel</i>	De ijsvogel is hoofdzakelijk tijdens de vestigingsperiode gevoelig voor verstoring en dan vooral voor waterrecreatie.
<i>Blaauwborst</i>	Voor rietbewonende vogels bestaan er een aantal studies naar de invloed van waterrecreatie maar de effecten zijn niet eenduidig. De soort lijkt weinig verstoringsgevoelig. De habitatgevoeligheid is matig (gesloten landschap). De populatie-effecten zijn waarschijnlijk matig, omdat de meeste terreinen moeilijk toegankelijk zijn.
<i>Bruine kiekendief</i>	Uit studies is gebleken dat recreatie bij bruine kiekendieven kan leiden tot een vermindering in ouderlijke zorg. De soortgevoeligheid is gemiddeld, alsook de habitatgevoeligheid (halfopen landschap). De meeste bruine kiekendieven broeden in ontoegankelijke biotopen (rietmoerassen). Mogelijk is er lokaal een beperkende factor bij hoge recreatiedruk, met name in kleinere territoria.
<i>Roerdomp</i>	De roerdomp staat bekend als een vogel die teruggetrokken leeft en vooral in grotere moerasgebieden voorkomt. Deels broeden ze echter in recreatiegebieden, waar nesten soms dicht langs extensief gebruikte wandelpaden liggen. Ondanks het teruggetrokken gedrag zijn er geen aanwijzingen voor een negatief effect van recreatie, tenzij moerasvegetaties worden betreden of aangetast. De soortgevoeligheid is gemiddeld tot groot; de habitatgevoeligheid matig tot gemiddeld
<i>Porseleinhoen</i>	De soort heeft een teruggetrokken leefwijze. De meeste broedlokaties zijn in reservaten of zeer ontoegankelijk terrein. In kleine gebieden zal het verstoringseffect van recreatie groter zijn doordat niet uitgeweken kan worden naar een rustiger lokatie. De soortgevoeligheid is matig, de habitatgevoeligheid matig (besloten landschap). Meest negatief effect komt van kanoërs en wandelaars in moerassige gebieden.
<i>Woudaap</i>	De soort lijkt opvallend tolerant voor verstoring door recreatie. Ze broedt in recreatieplassen en visvijvers. De soortgevoeligheid is matig, de habitatgevoeligheid matig tot gemiddeld. Het meest negatieve effect komt van wandelaars fietsers, vissers en kanoërs.
<i>Boomleeuwerik</i>	Er bestaan een aantal studies waarin negatieve effecten naar voor zijn gekomen. Het nestsucces van boomleeuweriken op de Veluwe is bv. lager in opengestelde gebieden dan in voor het publiek gesloten gebieden. De dichtheid van territoria van boomleeuweriken op heideterreinen was ook lager naarmate het niveau van verstoring toenam. Opvallend was dat het broedsucces toenam bij toenemende verstoring. Dit wordt verklaard door een afnemende dichtheid broedvogels bij toenemende verstoring. Hoe lager de dichtheid, hoe hoger het broedsucces. In een andere studie werd voor de broeddichtheid van boomleeuwerik geen effect gevonden van de nabijheid van wegen en paden.
<i>Nachtzwaluw</i>	Ook voor de nachtzwaluw bestaan er een aantal studies waarin negatieve effecten van recreatie werden vastgesteld. In het bos- en heidegebied op de Veluwe werd voor nachtzwaluwen een hoger broedsucces vastgesteld in voor wandelaars afgesloten gebieden. De aanwezigheid van nachtzwaluwen op Britse heidevelden werd beïnvloed door omgevingsgebruik en de mate van verstedelijking. Verstoring werd vooral veroorzaakt door wandelaars met honden.

¹⁰ Vogelbescherming Nederland – Verstoringsgevoeligheid van vogels - Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie, Bureau Waardenburg bv, 2008.

	<p>Mislukte nesten lagen significant dicht bij paden, bij hoofdtoegangen van heidegebieden, bij gebieden met een hoge dichtheid aan wandelpaden en met hoge gebruiksdichtheid. Een belangrijke oorzaak van mislukken van nesten was eipredatie.</p> <p>De soortgevoeligheid is gemiddeld tot groot. Aantallen lijden onder recreatie op land. De habitatgevoeligheid is matig (gesloten tot halfopen landschap).</p>
--	--

Samenvatting soorten

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat van de aangemelde soorten voor dit vogelrichtlijngebied vooral de bruine kiekendief, de boomleeuwerik en de nachtzwaluw negatieve effecten kunnen ondervinden van het gebruik van paden.

De boomleeuwerik en nachtzwaluw komen momenteel niet voor in het gedeelte van het vogelrichtlijngebied waar de maatregelen poort Scherpenheuvel doorlopen. De aanwezige biotopen zijn ook niet geschikt voor beide vogelsoorten, waardoor vestiging in de toekomst onwaarschijnlijk is. Het natuurrichtplan van de Demervallei tussen Diest en Aarschot geeft voor beide soorten aan dat de staat van instandhouding onvoldoende is met als instandhoudingsdoelstelling 'behoud huidige toestand'¹¹. Beide soorten hebben zich binnen het projectgebied onlangs wel gevestigd in Averbode Bos & Heide. Dit natuur- en bosgebied is momenteel vrij toegankelijk en kent een vrij behoorlijke recreatieve druk door de aantrekkingspool van de abdij van Averbode. De gunstige evolutie van beide soorten is het gevolg van de recente habitatverbeteringen in het kader van het natuurinrichtingsproject, maar werd duidelijk niet gehinderd door de huidige recreatie.

De bruine kiekendief heeft gebroed in de Demerbroeken.

Roerdomp, woudaap en porseleinhoen broeden momenteel nog niet of onregelmatig in het gebied. De maatregelen van poort Scherpenheuvel bevinden zich niet in de kwetsbare zones van deze soorten.

Milderende maatregelen

Het tijdelijk afsluiten van paden is mogelijk bij het voorkomen van een zeldzaam broedgeval, op voorwaarde dat hierover duidelijk gecommuniceerd wordt, bv. ter hoogte van de vertrekpunten. Het afsluiten van bepaalde paden voor bijzondere soorten is een bevoegdheid van de eigenaar/beheerder.

Het is aangewezen dat de beheerders/eigenaars zones aanduiden op kaart waar een schoontijd potentieel nodig is (broedseizoen). Deze zones kunnen ruimer gezien worden dan enkel het effect op de aangemelde vogelsoorten (link soortenbesluit art. 10) en kunnen zo ook een kader bieden voor aanvragen van machtiging voor een risicovolle activiteit.

In kader van het plattelandsproject de Merode werd er een 'Overlegplatform eigenaars en beheerders' opgestart mbt beheer en toezicht in het gebied de Merode. Hierin zetelen de terreinbeheerders en eigenaars. Provincie Antwerpen is de trekker van deze werkgroep.

Bovenvermelde zones kunnen in deze werkgroep verder worden afgebakend.

Verder is het belangrijk dat er op toegezien wordt dat de recreanten de aangeduide paden niet verlaten.

¹¹ ANB 2008 – Natuurrichtplan voor het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), de Speciale Beschermingszones (SBZ) en de groene bestemmingsgebieden van de "Demervallei tussen Diest en Aarschot"

6. PASSENDE BEOORDELING

Zoals boven beargumenteerd, zullen de maatregelen van poort Scherpenheuvel een niet-significant negatief effect hebben op de aangemelde habitats en soorten van het vogel- en habitatrichtlijngebied.

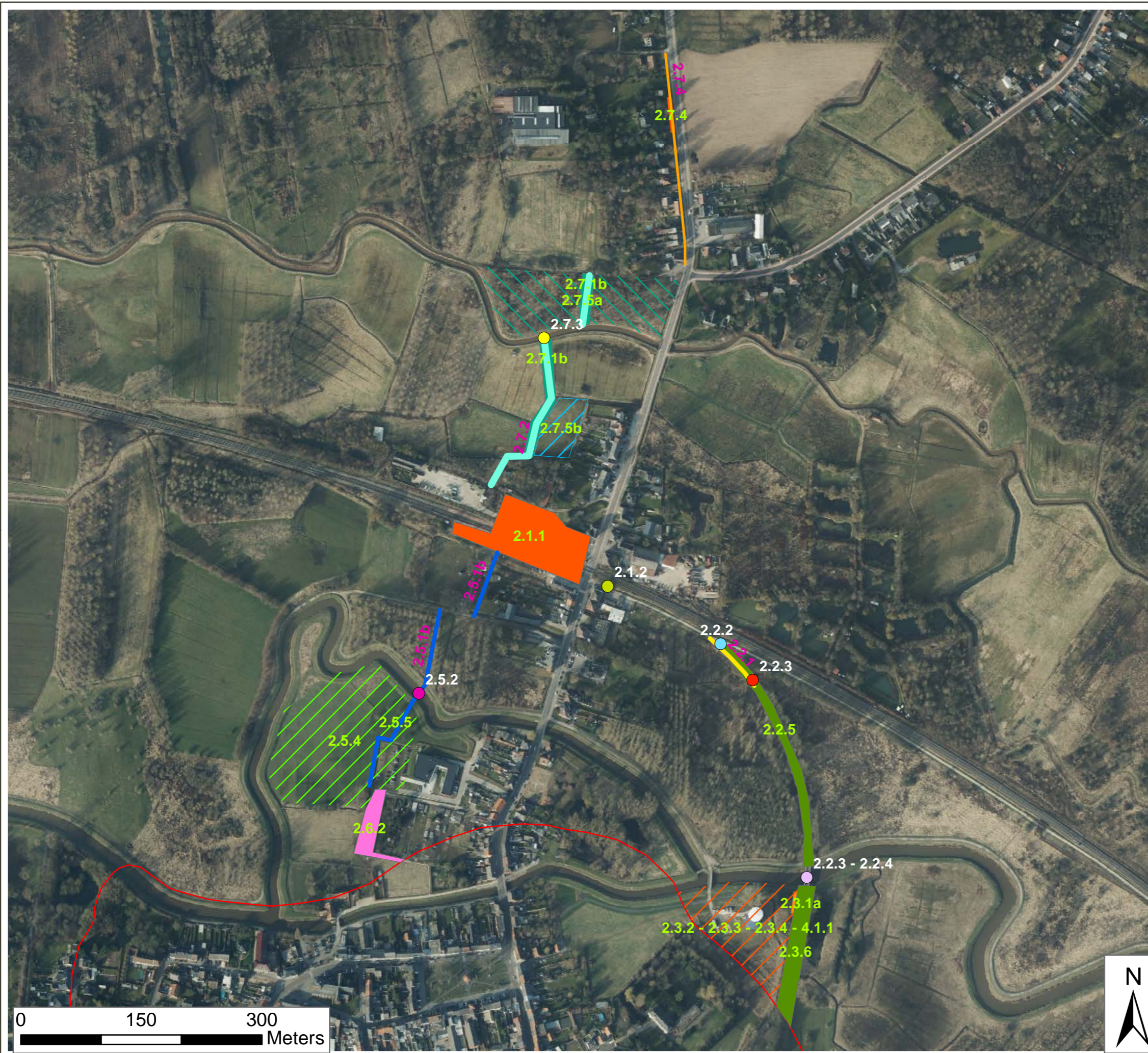
LANDINRICHTING de Merode, prinsheerlijk platteland

Landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel

Kaart 1a: Maatregelen deelproject 2 gelegen binnen vogelrichtlijngebied

Legende

- 2.1.2 innovatieve informatiedrager
- 2.2.2 inrichting rustplaats aan splitsing
- 2.2.3 herwaarderen oude brug
- 2.2.4 herwaarderen spoorwegbrug - glasplaat
- 2.5.2 recreatieve brug Demer
- 2.7.3 brug Hulpe
- 2.2.1 aanpassing oude treinbedding
- 2.5.1a en b wandelverbinding Hemmekes naar station
- 2.7.2 pad op dijken
- 2.7.4 voetpad Ernest Claesstraat
- 2.1.1 onthaal station Zichem
- 2.2.5, 2.3.6 groenbeheer langs oude spoorbedding
- 2.3.1a&b amfitheater-trapelement Maagdentoren
- / / 2.3.2, 2.3.3, 2.3.4, 2.3.5 omgeving Maagdentoren
- / / 2.5.4 groenaanleg en infrastructuur
- 2.6.2 herinrichting zone volkstuintjes
- 2.7.1b grondwerken, wandeldijk
- 2.7.4 inbuizing Ernest Claesstraat
- / / 2.7.5a groenwerken in Hulpevallei - natuurpunt
- / / 2.7.5b Groenwerken Hulpevallei - ANB
- Vogelrichtlijngebied

Landinrichtingsplan
Poort Scherpenheuvel

Kaart 1b: Maatregelen deelproject 3
gelegen binnen vogelrichtlijngebied

Legende

▮ 3.4.1a Naambordje plaatsen

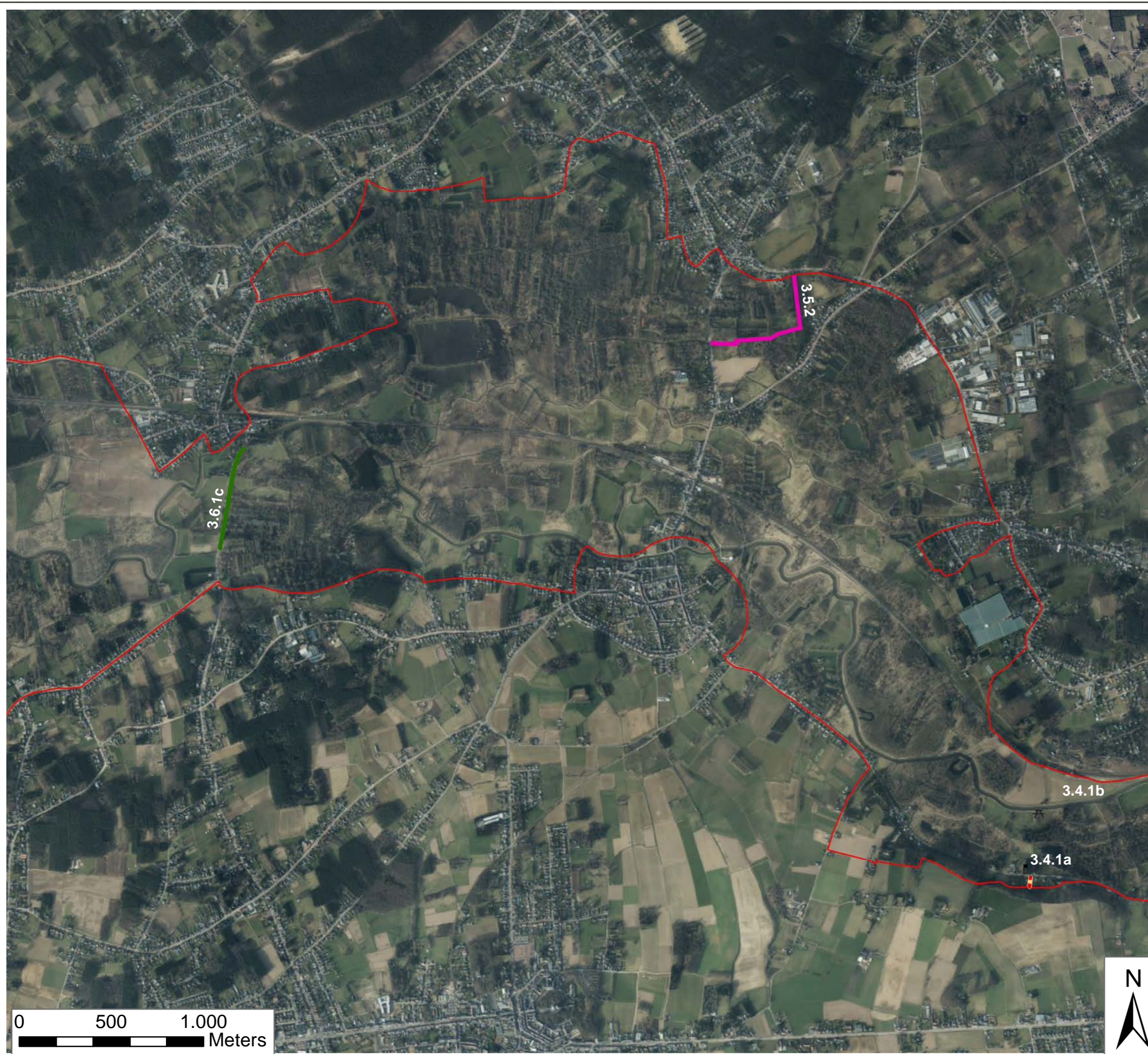
⚡ 3.4.1b Rustpunt inrichten

— 3.5.2 Verbinding Ernest Claesstraat - Molenvijver

— 3.4.1a Verfraaiingsmaatregelen

— 3.6.1c Wandelverbinding

▭ 3.4.1a Vogelrichtlijngebied

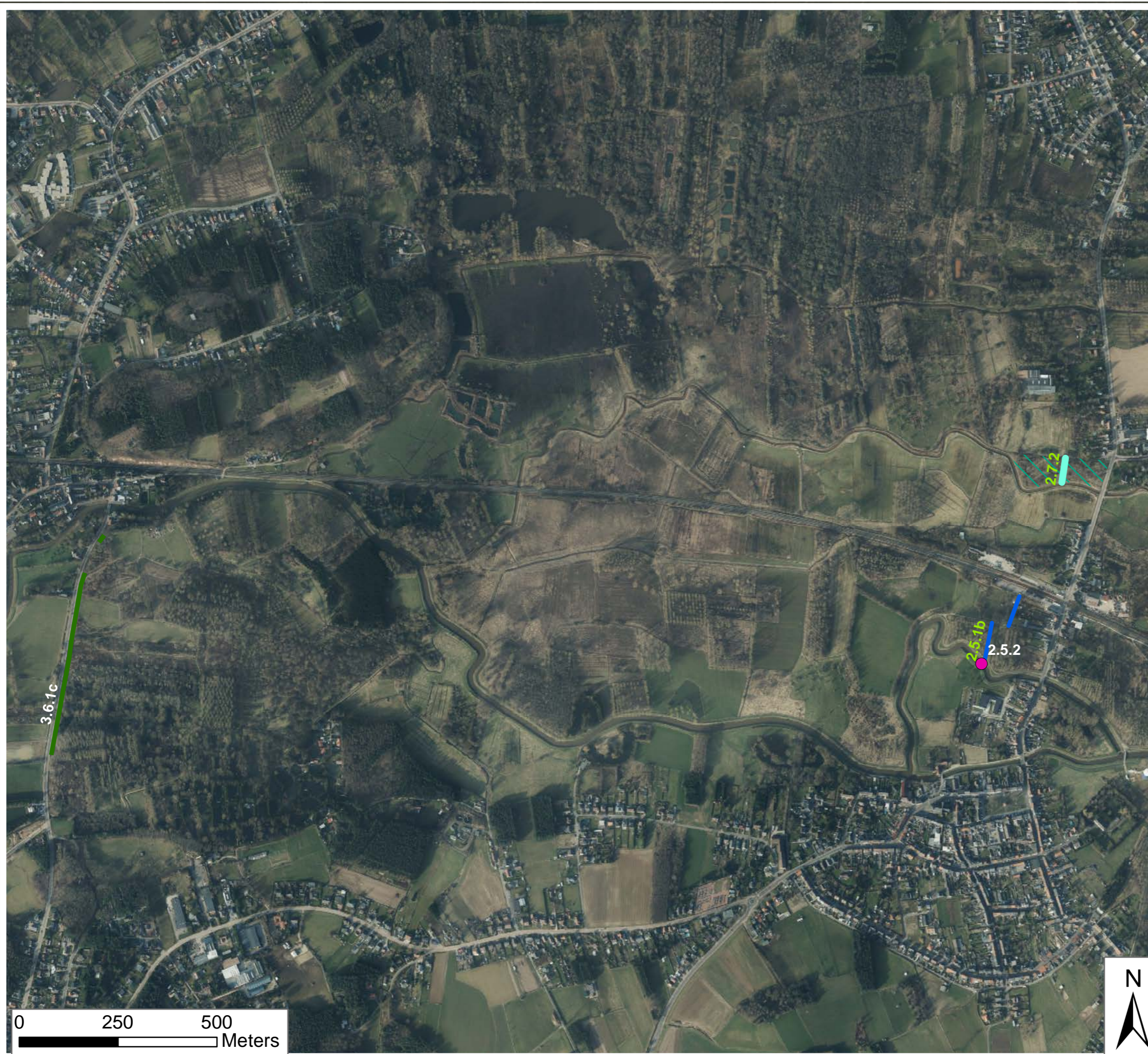

Landinrichtingsplan
Poort Scherpenheuvel

Kaart 2: Maatregelen deelproject 2
en 3 gelegen binnen
habitatrichtlijngebied

Legende

- 2.5.2 recreatieve brug Demer
- 2.5.1a en b wandelverbinding Hemmekes naar station
- 2.7.2 pad op dijken
- 2.7.1b grondwerken, wandeldijk
- 2.7.5a groenwerken in Hulpevallei - natuurpunt
- 3.6.1c Wandelverbinding Doodbroek
- Habitatrichtlijngebieden - Habitatrichtlijngebied

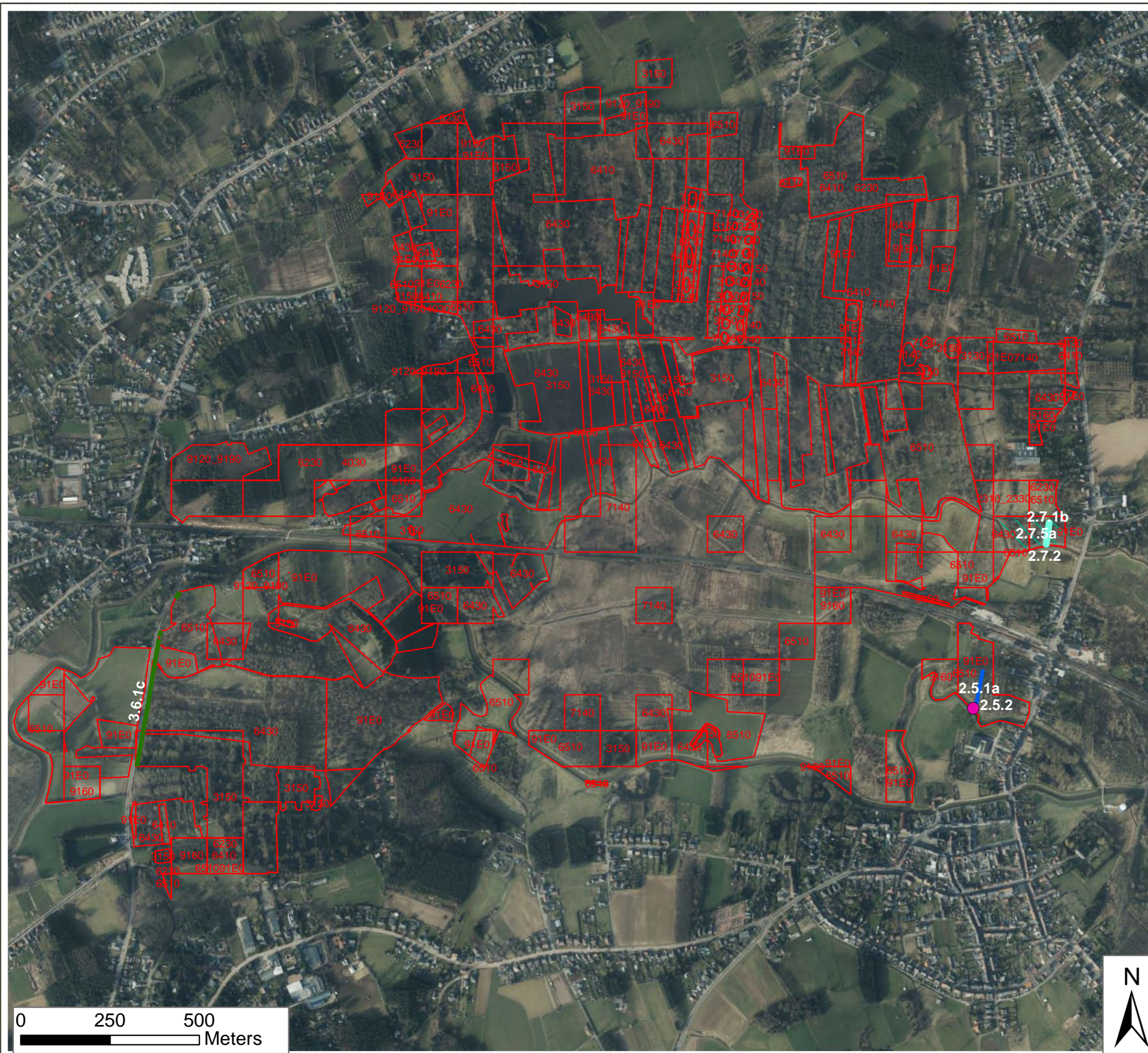

Landinrichtingsplan Poort Scherpenheuvel

Kaart 3: Maatregelen deelproject 2 en 3 gelegen binnen zoek- zone IHD

Legende

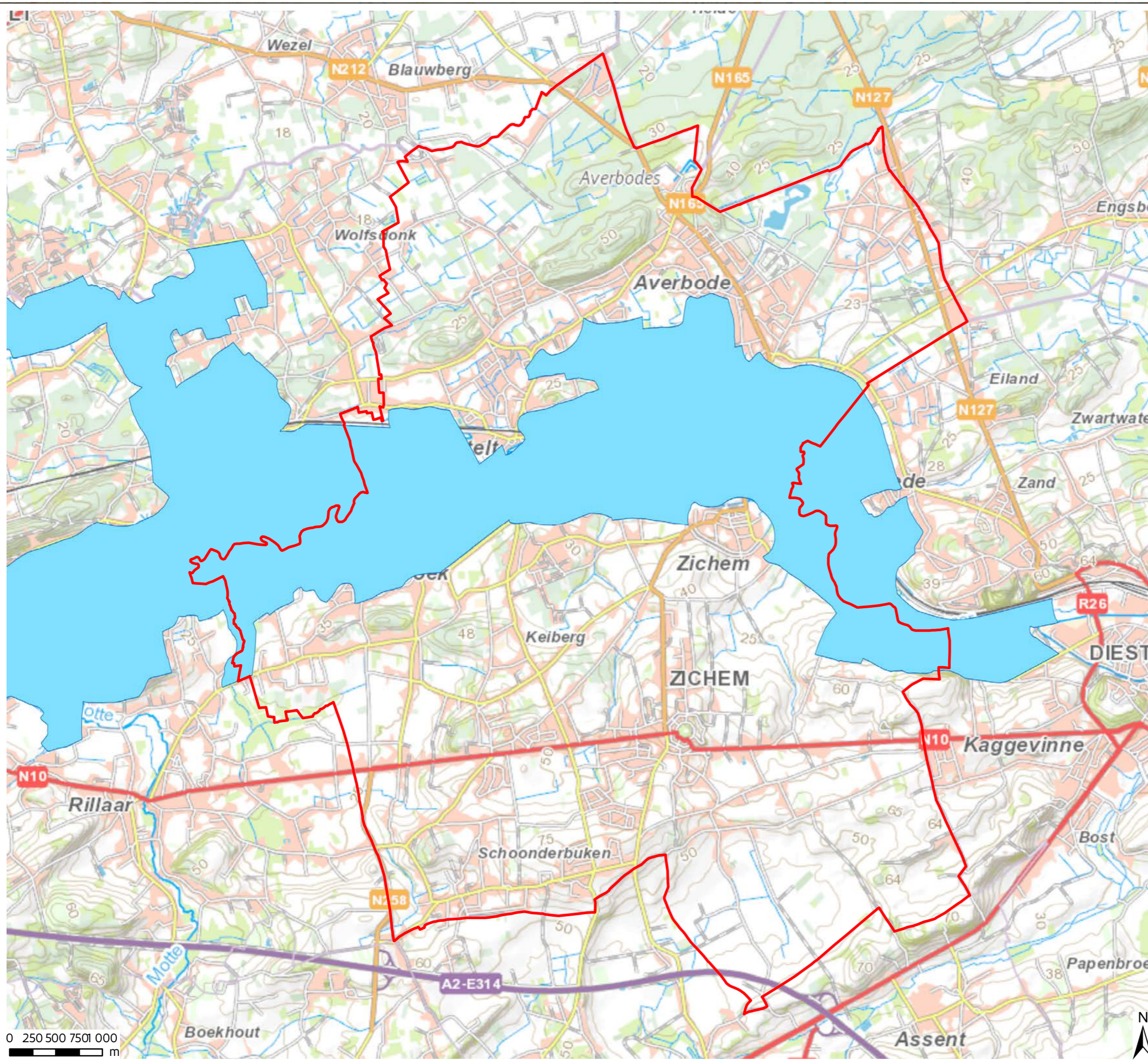
- 2.5.2 recreatieve brug Demer
- 2.5.1a wandel- en fietsverbinding Hemmekes naar station
- 2.7.2 pad op dijken
- 2.7.1b grondwerken, wandelrijk
- 2.7.5a groenwerken in Hulpevallei - natuurpunt
- 3.6.1c Wandelverbinding Doodbroek
- zoekzone IHD

Kaart 4: Vogelrichtlijngebied

Legende

- Projectgebied
- Vogelrichtlijngebieden

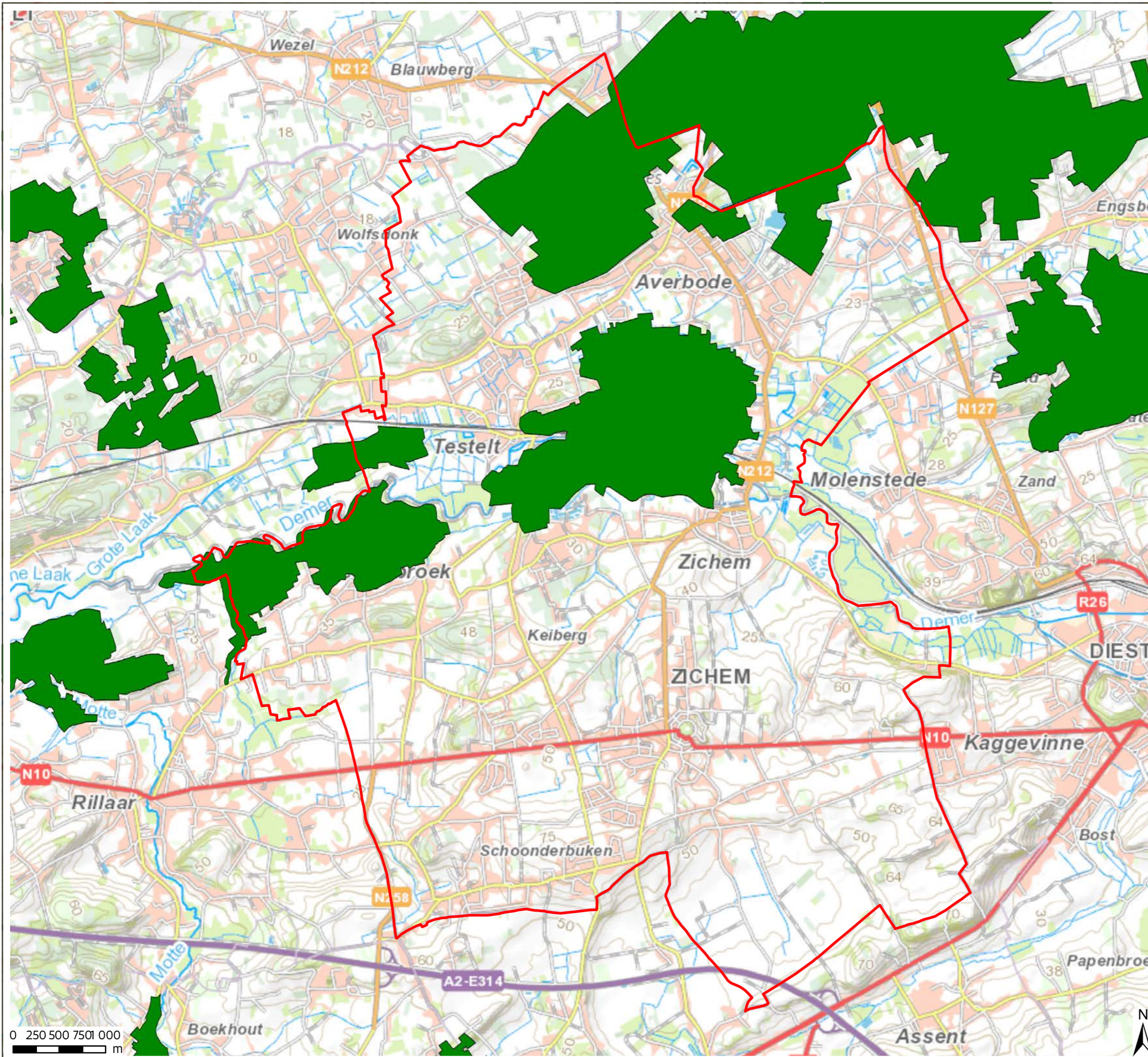
bron:
- bronvermelding GIS-laag 1
- bronvermelding GIS-laag 2

aangemaakt op : <datum>

Kaart 5: habitatrichtlijgebied

Legende

- Projectgebied
- Habitatrichtlijgebieden

bron:
- bronvermelding GIS-laag 1
- bronvermelding GIS-laag 2

aangemaakt op : <datum>

Vlaamse
overheid